

LAUREA - AMMATTIKORKEAKOULU

YHDISTYKSEN TURVALLISUUSASIA- KIRJAN LAATIMINEN

Pasi Nuutinen

2005 Espoo

LAUREA-AMMATTIKORKEAKOULU
Laurea Leppävaara

YHDISTYKSEN TURVALLISUUSASIAKIRJAN LAATIMINEN

Pasi Nuutinen
Turvallisuusalan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Marraskuu, 2005

Pasi Nuutinen

Yhdistyksen turvallisuusasiakirjan laatiminen

Vuosi 2005

Sivumäärä 58

Tämä opinnäytetyö on vahvasti työelämälähtöinen, toiminnallinen kehityshanke, jonka tarkoituksena oli laatia yhdistyksen turvallisuusasiakirja Suomen Latu ry:n tarpeisiin. Valmistunut asiakirja kokoaa yhteen yhdistyksen turvallisuusperiaatteet ja -ohjeet tavoitteenaan opastaa yhdistyksen henkilöstöä tapahtumien turvallisuusjärjestelyjen toteuttamiseksi tehtävässä työssä. Laadittu yhdistyksen turvallisuusasiakirja on ensisijaisesti työkalu Suomen Latu ry:n toimiston suunnittelu- ja valvontatehtävän helpottamiseksi mutta myös jäsenjärjestöt tulevat soveltamaan sitä oman toimintansa kehittämiseksi. Turvallisuusasiakirjan tavoitteena on ollut Suomen Latu ry:n ja sen jäsenyhdistysten toiminnan turvallisuuden kehittäminen ja yhdenmukaistaminen.

Yhdistyksen turvallisuusasiakirjan sisältövaatimuksia ei lainsäädännössä yksiselitteisesti säädetä. Laaditun turvallisuusasiakirjan sisällön perustelemiseksi opinnäytetyössä käsitellään yleisötapahtumiin ja kuluttajapalveluihin liittyvää lainsäädäntöä sekä Kuluttajaviraston ohjeita ohjelmapalveluiden turvallisuuden edistämiseksi. Lisäksi huomioidaan vahvasti myös Suomen Latu ry:n omat toimintaperiaatteet ja -ohjeistukset. Opinnäytetyössä pohditaan myös yhdistyksen asemaa tapahtumien ja ohjelmapalveluiden järjestäjänä.

Tutkimusmenetelmänä opinnäytetyössä on käytetty toimintatutkimusten oteperheeseen kuuluvaa kehittämistutkimusta. Turvallisuusasiakirjaan kohdistuvien yhdistyksen tarpeiden ymmärtämiseksi kehittämistutkimus osoittautui toimivaksi menetelmäksi. Yhdistyksen turvallisuuden lähtö- ja tavoitetaso hahmottamiseksi ja siten opinnäytetyön tavoitteen tarkentumiseksi on suoritettu henkilöstön eri tehtäviin kohdistettu potentiaalisten ongelmien analyysi, jonka tueksi yhdistyksen toimintaa on havainnoitu osana toimivia organisaatioita.

Laaditun turvallisuusasiakirjan käytettävyyden ja kattavuuden varmistamiseksi tulevan käyttäjäryhmän jäseniä on haastateltu käyttäen teemoina asiakirjassa käsiteltäviä aiheita sekä yhdistyksessä vallitsevia toimintaperiaatteita ja -ohjeistuksia. Ennen käyttöönottoa yhdistyksen hallitus hyväksyy turvallisuusasiakirjan. Opinnäytetyön ulkopuolelle rajattu turvallisuusasiakirjan käyttöönotto tapahtuu vähitellen edeten henkilöstön kouluttamisesta käytännön soveltamiseen ja tavoiteltuihin toimintatapoihin.

Asiasanat: turvallisuusasiakirja, yhdistys, ohjelmapalvelu, yleisötilaisuus

Pasi Nuutinen

Drafting of a Security Document for an Association

Year	2005	Pages	58
------	------	-------	----

This thesis is functional and associated with working life. The purpose of the thesis was to plan and to produce a security document for the needs of Suomen Latu association. The completed security document compiles the security principles and guidelines of the association. The intention is to instruct the personnel in the actions made to control the security measures in the events organized by the association. First and foremost the security document is meant to be used as a tool within the organization to help complete the planning and controlling tasks of the association. The purpose of the security document is to develop and standardize the security measures among the Suomen Latu as a central association and its member associations.

There is no detailed definition for the contents of a security document in the Finnish legislation. To define the relevant contents there were two ways of approaching the subject, both the legislation considering the key concepts and the principles and guidelines of the association. The thesis also discusses about the role of an association as the organizer of events and customer services with activities.

The methods in achieving the aims of the thesis were developing research and observation. To comprehend the original and agreeable level of security in an association a risk analysis was conducted among the personnel. The analysis focused on different work assignments of the personnel. Observation was used to support the conducted analysis.

The usability of the security document has been ensured by interviewing the planned user group by using the security document issues and the principles of the association as interviewing themes. The executive committee of the association accepts the security document before introducing it. The training of the personnel and the introduction are not included in the thesis and will be carried out later.

Key words: security document, association, program services, public event

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	TOIMEKSIANNON TAUSTA JA TAVOITTEET	7
2.1	Suomen Latu ry	8
2.2	Lähtötilanteen kuvaus.....	10
2.3	Keskeinen lainsäädäntö.....	11
2.4	Kehitystarpeiden perustelut	12
2.4.1	Lainsäädännöllinen näkökulma	13
2.4.2	Yhdistyksen toiminnan turvallisuus- ja laatu näkökulma.....	14
3	TURVALLISUUSASIAKIRJAN LAATIMINEN	16
3.1	Laadintaprosessin rakenne.....	17
3.2	Työn keskeiset käsitteet	18
3.2.1	Turvallisuusasiakirja	18
3.2.2	Yhdistys.....	19
3.2.3	Ohjelmapalvelu.....	20
3.2.4	Yleisötilaisuus.....	21
4	KEHITTÄMISTUTKIMUS TUTKIMUSSTRATEGIANA	22
5	TURVALLISUUSASIAKIRJAN SISÄLLÖN MUOTOUTUMINEN	24
6	TURVALLISUUSASIAKIRJAN SOVELTAMINEN KÄYTÄNTÖÖN	26
7	OPINNÄYTETYÖN LAADINNAN PROBLEMATIIKKA	27
	LÄHTEET.....	29
	LIITTEET	30
	Liite 1 Yhdistyksen turvallisuusasiakirja.....	31
	Liite 2 Toimeksiantajan arviointi.....	58

1 JOHDANTO

Vuoden 2005 huhtikuussa tiedustelin ulkoilun, retkeilyn ja terveystoiminnan keskusjärjestönä Suomessa toimivalta Suomen Latu ry:ltä ideoita turvallisuusalan opinnäytetyön toteuttamiseksi. Yhdistys ilmoitti, että lainsäädännön muutosten ja yhdistyksessä turvallisuutta kohtaan lisääntyneen kiinnostuksen myötä yhdistys tarvitsi turvallisuusasiakirjan, joka yhdistystasolla toimisi tapahtumien järjestäjien tukena määrittellen sekä keskus- että jäsenyhdistyksille yhteiset periaatteet turvallisuusasioiden toteuttamiseksi. Yhdistyksen turvallisuusasiakirjan asiasisällön laatimisesta tuli minun tehtäväni.

Turvallisuusasiakirjassa käsiteltävien turvallisuuden osa-alueiden suhteen teimme rajauksen yhteistyössä toimeksiantajan kanssa, sillä lainsäädäntö ei yksiselitteisesti määrittele vaatimuksia yhdistyksen turvallisuusasiakirjalle, vaan ohjeistaa laatimaan asiakirjan sisällön ja laajuuden tarkoituksenmukaisessa suhteessa toiminnan laajuuteen ja toimintaan nähden (Kuluttajavirasto 2003, 6). Tutkimusstrategiana turvallisuusasiakirjan muotoisen, juuri kohdeorganisaation tarpeisiin vastaavan, toimintaa kehittävän työkalun laatimisessa käytin kehittämistutkimusta, joka kuuluu toimintatutkimusten oteperheeseen ja soveltuu hyvin tutkijan ja kohdeorganisaation yhteistyönä tapahtuvaan käytännön ongelman ratkaisemiseen (Tamminen 1993, 154).

Opinnäytetyön tavoitteena oli, että Suomen Ladun turvallisuusasiakirja yhdessä kiinteistöjen ja tapahtumien pelastus- ja turvallisuussuunnitelmien sekä jäsenyhdistyksen omien turvallisuusasiakirjojen kanssa tulee muodostamaan jokaisen tapahtuman turvallisuusjärjestelyjen kirjallisen perustan ja luo järjestöille yhtenäiset periaatteet toimia turvallisuusasioissa. Toiminnan yhtenäistäminen todettiin sekä henkilöstön että asiakkaiden eduksi. Työelämälähtöisyytensä ja käytännön toimintaa kehittävän luonteensa perusteella kyseessä oli toiminnallinen opinnäytetyö (Vilkkä 2003, 9).

Taittamaton mutta sisällöltään valmisteltu Suomen Ladun turvallisuusasiakirja esitellään tämän raportin liitteenä. Yhdistyksen pyynnöstä liitteenä olevasta asiakirjasta on poistettu yhdistyksen henkilöstöön viittaavat yhteystiedot, sillä valmis asiakirja on tarkoitettu Suomen Latu ry:n sisäiseen käyttöön. Muilta osin asiakirjan julkaisemiseksi tämän raportin liitteenä ei ole esteitä. Suomen Latu ry vastaa asiakirjan taittamisesta ja kuvittamisesta oman mallinsa mukaiseksi. Turvallisuusasiakirja otetaan käyttöön yhdistyksen hallituksen päätöksellä vuoden 2005 loppuun mennessä.

2 TOIMEKSIANNON TAUSTA JA TAVOITTEET

Opinnäytetyönäni laadittu yhdistyksen turvallisuusasiakirja on laadittu Suomen Latu ry:n toimiston henkilöstön tarpeisiin. Turvallisuusasiakirjan kohdentamiseksi voidaan käyttää myös nimeä Suomen Latu ry:n keskusjärjestötoiminnan turvallisuusasiakirja. Tässä opinnäytetyöraportissani käytän Suomen Latu ry:n toimiston henkilöstöstä nimeä *Suomen Latu ry:n henkilöstö*. Suomen Latu ry:n jäsenyhdistyksistä tai henkilöjäsenistä puhuttaessa käytän nimiä *jäsenyhdistys* ja *jäsen*, jolloin sekaannuksen mahdollisuutta henkilöstön ja jäsenien välillä ei ole. Käytän tekstissä ilmaisun sujuvuuden parantamiseksi yhdistyksen nimestä ry -pääteetöntä muotoa. Suomen Ladun toimintaa kuvatessa koin tarkoituksenmukaiseksi selvittää sekä Suomen Ladun että sen jäsenyhdistyksien roolit, sillä turvallisuusasiakirjan merkitys koko yhdistykselle on tällöin helpommin jäsennettävissä. Kuvaan laatimani turvallisuusasiakirjan merkitystä Suomen Ladulle ja sen jäsenyhdistyksille raportissani myöhemmin.

Laatimastani yhdistyksen turvallisuusasiakirjasta tulee Suomen Ladun henkilöstön työkalu, jonka avulla he voivat entistä helpommin ja yksinkertaisemmin edistää yhdistyksen toiminnan turvallisuutta. Toiminnan turvallisuudella tarkoitan tässä työssä Suomen Ladun ja sen jäsenyhdistyksien toiminta-ajatuksen mukaisesti tapahtuvia toimintoja, kuten liikunnallisia tapahtumia, kasvatus- ja koulutustoimintaa sekä tapahtumien suunnittelua. Yhdistyksen turvallisuusasiakirja tulee toimimaan henkilöstön ohjeena sekä työpaikan että tapahtumien turvallisuusjärjestelyjen toteuttamisessa, mutta myös niihin liittyvien suunnitelmien tarkistamisessa ja hyväksymisessä. Turvallisuusasiakirja on laadittu Suomen Ladun henkilöstön näkökulmasta mutta samalla on pyritty välttämään tarpeetonta tekstin yksilöimistä säilyttääkseni opinnäytetyöni hyödynnettävyyden myös jäsenyhdistyksien toiminnassa. Tavoitteenani ei ollut pyrkiä yhtenäistämään toimintatapoja vaikuttamalla opinnäytetyöllä ainoastaan toimintaa ohjaavaan tahoon. Toimeksiantajan tarpeiden mukaisen turvallisuusasiakirjan laatimiseksi koin välttämättömäksi mahdollistaa asiakirjan soveltamismahdollisuudet myös jäsenyhdistyksien toiminnassa.

Suomen Ladun keskusjärjestötoiminnan turvallisuusasiakirja pyrkii tuomaan esille yhdistyksen turvallisuustoiminnan periaatteita ja se määrittelee pelisääntöjä tapahtumien ja toimintojen suunnittelulle. Asiakirja helpottaa tapahtumien järjestäjien suunnittelu- ja organisointityötä. Asiakirja ohjeistaa Suomen Ladun toimiston ja keskusten henkilöstöä toimimaan yhteisten käytäntöjen mukaisesti ja huomioimaan turvallisuusnäkökohdat.

Turvallisuusasiakirja sisältää malleja suunnittelun ja valmistelun tueksi sekä muistilista- ja turvallisen työn suorittamiseksi. Asiakirja sisältää turvallisuustoimintojen vähimmäisvaatimuksia, joiden mukaisesti yhdistyksen tapahtumissa tulisi Suomen Ladun henkilöstön sekä talkoolaisten osata toimia. Suunnitelmien tarkastus- ja hyväksymiskäytännöistä huolehtii Suomen Ladun henkilöstö toimenkuviansa mukaisesti.

2.1 Suomen Latu ry

Ulkoilijoiden, retkeilijöiden ja terveysliikkujien valtakunnallisena keskusjärjestönä toimiva Suomen Latu on perustettu vuonna 1938. Tasavertaisuuden ja kestävän kehityksen periaatteita noudattaen Suomen Latu edistää kuntoa, terveyttä ja virkistystä tuottavaa liikuntaa, retkeilyä, ulkoilua ja tervettä, aktiivista elämäntapaa. Suomen Ladun toiminnan arvoina ovat vastuullisuus, vaikuttavuus, kestävä kehitys, tasavertaisuus ja taloudellisuus. Toiminta koostuu monipuolisesta liikunnasta ulkoilun ja retkeilyn muodossa jokaisena vuodenaikana. Järjestön päälajeja ovat hiihto, pyöräily, melonta, kävely, retkeily ja uinti, jotka ovat suomalaisten eniten harrastamia liikuntamuotoja (Wuolio 2000, 1). Yhteistyössä useiden muiden liikunnallisten organisaatioiden kanssa Suomen Latu järjestää toimintaa yli 20 eri lajin parissa. (Suomen Latu 2005.)

Suomen Ladun liikuntatoiminnan asiantuntemus perustuu yli 80 000 jäsenen, yli 230 paikallisen yhdistyksen ja valtakunnallisten tapahtumien järjestäjän organisointikokemukseen yli kuuden vuosikymmenen ajalta (Suomen Latu 2005). Keskusjärjestön ominaisuudessa Suomen Latu on mukana useiden yksittäisten liikunnallisten tapahtumien järjestämisessä vuosittain. Suomen Latu on havahtunut keskeisen ja siten näkyvän roolinsa tuomaan vastuuseen toimintansa korkean laadun toteutumisesta mutta myös asemansa tuomiin vaikutusmahdollisuuksiin. Yhdistys on jo ennen turvallisuusasiakirjan laatimiseksi annettua toimeksiantoa ilmaissut halunsa toimia esimerkkinä liikuntatoiminnan turvallisuuden edistämiseksi. Jäsenyhdistyksille ja henkilöstölle on laadittu ohjeita tapahtumien ja kiinteistöjen pelastus- ja turvallisuussuunnitelmien laatimiseksi. Ohjeistamisen yhteydessä yhdistys on tietoisesti antanut ymmärtää toimenpiteillä olevan suunniteltuja, kauaskantoisempia tavoitteita, joiden tavoittamisen helpottamiseksi tämä opinnäytetyö on nyt toteutettu. Suomen Ladun turvallisuusasiakirjaan on koottu yhteen yhdistyksen toiminnan yleiset turvallisuusperiaatteet, joiden toteutumista keskusjärjestö tulee edellyttämään oman toimintansa lisäksi myös jäsenyhdistyksiensä toiminnassa.

Vuosittain syys- ja kevätkokoukseen kokoontuva järjestön liittokokous päättää Suomen Ladun toimintalinjoista. Kukin jäsenyhdistys on edustettuna liittokokouksessa ja on äänivaltainen jäsenmääränsä suhteessa. Jäsenjärjestöt ovat itsenäisiä yhdistyksiä, joiden toiminnasta on vastuussa kunkin yhdistyksen hallitus. Jäsenyhdistysten säännöt määrittelevät yhdistyslain (25.6.1989/503) mukaan kunkin yhdistyksen toiminnan.

Yhdistyksen säännöt hyväksyy Suomen Ladun liittokokous. Liittokokous myös päivittää niitä tarvittaessa, sekä hyväksyy toimintakertomuksen ja toimintasuunnitelman. Liittokokous valitsee edustajat kolmivuotiskaudeksi keskusjärjestön käytännön toimintaa johtavaan hallitukseen. Suomen Ladun hallitus päättää yhdistyksen turvallisuuspolitiikasta ja linjaa turvallisuuskulttuuria. Hallitus vastaa juridisesti yhdistyksen toiminnasta.

Operatiivisena johtajana toimii Suomen Ladun toiminnanjohtaja, joka toimii myös hallituksen esittelijänä. Toiminnanjohtaja on vastuussa järjestön turvallisuustoiminnasta sekä siihen liittyvästä koulutuksesta ja suunnittelusta. Suomen Ladun toimiston ja keskusten henkilöstölle on määritelty hallituksen vahvistamat toimenkuvat ja tehtävät. Toimenkuviansa mukaisesti henkilöstö vastaa oman toimialueensa, yksikkönsä tai lajinsa turvallisuusasioiden käytännön toteuttamisesta, valvonnasta sekä seurannan järjestämisestä.

Suomen Ladun toimiston turvallisuustoiminnan kokonaisuuden koordinoimisesta, säännöllisestä turvallisuuskoulutuksesta ja henkilöstön perehdytyksestä sekä yhdistyksen turvallisuusasiakirjan päivittämisestä vastaa toimiston työsuojelupäällikkö. Suomen Ladun ulkoilu- ja tunturikeskusten turvallisuustoiminnasta vastuussa on kunkin keskuksen johtaja. Keskuksen johtaja hyväksyttää keskusten turvallisuusasiakirjat ja -suunnitelmat Suomen Ladun toimistolla sekä toimittaa tapahtumaraportit Suomen Ladun toiminnanjohtajalle.

Suomen Latu tekee yhteistyötä jäsenyhdistystensä, kuntien, eri kansalais- ja liikuntajärjestöjen sekä eri alojen toimijoiden kanssa. Suomen Latu myöntää lajiensa SM- ja MM-kilpailuja paikallisten järjestäjien järjestettäväksi. Näissä yhteistoiminnassa toteutetuissa tapahtumissa edellytetään turvallisuussuunnittelua ja turvallisia toimintatapoja. Suomen Ladun toimihenkilöt valvovat niiden toteutumista omien toimenkuviansa mukaisesti.

2.2 Lähtötilanteen kuvaus

Suomen Latu ei ole nimennyt päätoimista turvallisuusasioista vastaavaa henkilöä. Kustannussyistä käytäntö lienee yhdistystasolla hyvin yleinen. Turvallisuusasioiden hoitaminen oman toimen ohella on yhdistyksessä mielestäni perusteltu ratkaisu. Yhdistyksessä on nimetty työturvallisuuslainsäädännön mukaisesti työsuojeluhenkilöstö, jonka roolia turvallisuuden edistämässä tahdottiin yhdistyksessä kuitenkin entistä näkyvämmäksi. Yhdistyksen tapahtumissa on ollut tapana nimetä organisaation jäsen turvallisuusvastaavaksi vai valvojaksi, joka huolehtii turvallisuuteen liittyvien seikkojen käytännön järjestelyistä. Tapahtuman turvallisuussuunnitteluun tai ennakkoon tehtyihin valmisteluihin kyseinen henkilö ei kuitenkaan välttämättä käytännössä ole vaikuttanut.

Jäsenyhdistykset ovat laatineet toteuttamiinsa tapahtumiin pelastus- ja turvallisuus suunnitelman. Suomen Ladun henkilöstö on osallistunut aktiivisesti tapahtumien aikaiseen johtamiseen mutta vakiintuneita yhteisiä käytänteitä turvallisuudesta huolehtimiseksi ei ole ollut. Laadittujen suunnitelmien ja käytännön järjestelyjen vastaavuuden sekä vaatimustenmukaisuuden varmistamisen Suomen Latu on tosin kokenut velvollisuudekseen. Varmistuskäytänteitä tai työkaluja sen suorittamiseksi ei ole aikaisemmin luotu, sillä Suomen Ladun turvallisuustoiminta on tukeutunut vahvasti rutiineihin ja johtohenkilöiden omaamaan kokemukseen esimerkiksi edellisistä vastaavista tapahtumista. Turvallisuusjärjestelyt ovat noudattaneet lainsäädännön vaatimuksia mutta yhdistyksen omaa turvallisuustasoa ei ole määritelty. Suomen Ladun ja jäsenyhdistyksen välisessä yhteistyössä toiminnan turvallisuuden edistämiseksi oli näin ollen perusteltuja kehittämistarpeita.

Suomen Ladun henkilöstö toimii sekä yhdistyksen omissa että jäsenjärjestöjensä tapahtumissa osana operatiivista organisaatiota. Suomen Ladun henkilöstön tehtävistä keskeisimpiä on tapahtuman aikainen johtaminen. Laatimani opinnäytetyön tarkoitus oli ehdottaa toimintatapoja, joilla Suomen Ladun henkilöstön toiminnan painopiste saadaan siirtymään tapahtumien toteuttamista edeltävään suunnittelu- ja valmisteluvaiheeseen. Keskittämällä erityisesti turvallisuusjärjestelyjen hyväksymiskäytänteet yhden organisaation eli Suomen Ladun henkilöstön tehtäväksi, pyrittiin luomaan tehokas järjestelmä yhtenäisten turvallisuuskäytänteiden luomiseksi. Yhtenäisellä ja yhteisesti hyväksytyllä toimintatavalla turvallisuusasioissa tavoiteltiin organisaatiolle entistä toimivampaa turvallisuuskulttuuria. Tavoitteiden täytyessä yhdistyksen turvallisuusasiakirja toimisi yhdistyksessä sekä turvallisuuden että laadun tason kohottajana.

Suomen Latu on asettanut tavoitteekseen luoda henkilöstönsä ja jäsenyhdistyksiensä keskuuteen vahvan turvallisuuskulttuurin. Tämän tavoitteen saavuttamisessa tämä asiakirja on osaltaan keskeisessä roolissa. Yhdistyksen toimintaan osallistuvien ja siihen liittyvien tahojen asenteet, toimintatavat, valmiudet sekä tiedot ovat yhteisen turvallisuuskulttuurin rakennusaineet, joiden varaan yhtenäinen tapa toimia, toisin sanoen turvallisuuskulttuuri, rakentuu.

2.3 Keskeinen lainsäädäntö

Raportissani viittaa useisiin eri lakeihin, jotka ovat ohjanneet opinnäytetyönäni laaditun turvallisuusasiakirjan sisällön muotoutumista. Olen koonnut seuraavan luettelon selkiinnyttämään käyttämäni viittauskäytäntöä. Lakeja ei erikseen mainita enää raportin lähdeluettelossa. Seuraavassa luettelossa on mainittu kokonaisuudessaan lakien nimet ja säädösnumerot. Lakeihin viitattaessa olen käyttänyt lähteenä Valtion Finlex -säädöstietopankkia internetosoitteessa <<http://www.finlex.fi>>. Kaikkiin mainittuihin lakeihin ei ole viittausta laatimassani raportissa. Luettelo kuvaa ensisijaisesti sitä lainsäädäntöä, jota olen hyödyntänyt turvallisuusasiakirjan laatimisprosessin aikana.

Elintarvikelaki 17.3.1995/361

Kokoontumislaki 22.4.1999/530

Kuluttajansuojalaki 20.1.1978/38

Laki järjestyksenvalvojista 22.4.1999/533

Laki kulutustavaroiden ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta 30.1.2004/75

Maankäyttö- ja rakennuslaki 5.2.1999/132

Pelastuslaki 13.6.2003/468

Perustuslaki 11.6.1999/731

Sähköturvallisuuslaki 14.6.1996/410

Terveysturvallisuusasetus 16.12.1994/1280

Terveysturvallisuuslaki 19.8.1994/763

Tuoteturvallisuuslaki 12.12.1986/914

Työturvallisuuslaki 23.8.2002/738

Valtioneuvoston asetus pelastustoimesta 4.9.2003/787

Yhdistyslaki 25.6.1989/503

Ympäristönsuojelulaki 4.2.2000/86

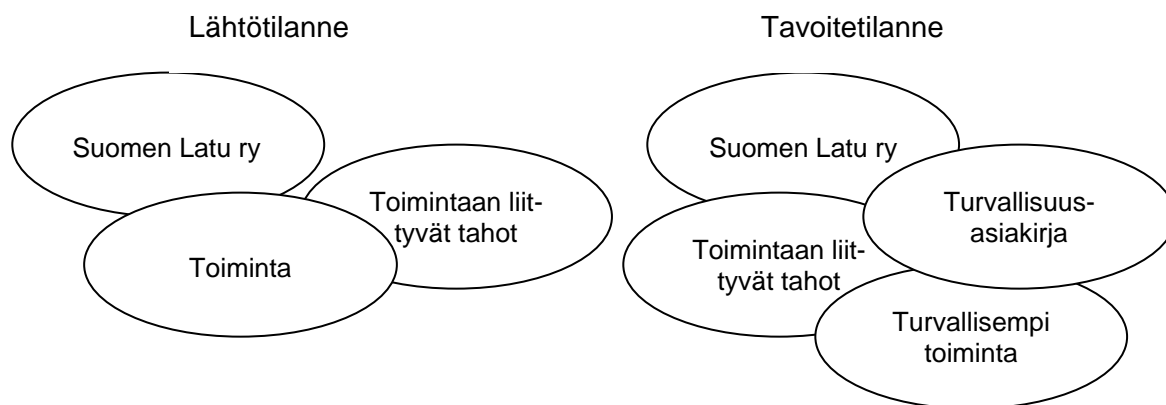
2.4 Kehitystarpeiden perustelut

Suomen Ladun ilmaistessa kiinnostuksensa toteuttaa yhdistyksen turvallisuusasiakirja opinnäytetyönä yhdistyksen päätöstä tukivat kaksi eri näkökulmaa. Ensinnäkin lainsäädännön muutokset viime vuosina ovat lisänneet yhdistysten velvollisuuksia toiminnan turvallisuuden edistämiseksi. Muutoksien myötä turvallisuustoimenpiteiden dokumentointia sekä tarjottavien palveluiden piiriin kuuluvien henkilöiden turvallisuuden toteuttamista valvovat entistä tehokkaammin useat eri viranomaiset. Toisekseen yhdistyksen asema valtakunnallisena ulkoilun, retkeilyn ja terveystoiminnan keskusjärjestönä edellyttää määrätietoista ja näkyviä toimenpiteitä toiminnan turvallisuuden edistämiseksi. Jäsenyhdistyksiensä kautta Suomen Ladun valtakunnan koko laajuuden sekä ulkoilutoiminnan koko laajakirjon kattavan toiminnan turvallisuuden edistämiseksi sekä yhtenäisten toimintatapojen luomiseksi yhdistys halusi dokumentoida tapansa toimia turvallisuusasioissa yhteen teokseen.

Suomen Ladun keskeisestä asemasta ja jäsenyhdistyksien toimintaan nähden valvojan organisaation tehtävistä johtuen laaditun turvallisuusasiakirjan oli ohjeistettava ensinnäkin Suomen Ladun henkilöstöä valvontatehtävissään mutta myös jäsenyhdistyksen henkilöstöä toimimaan Suomen Ladun asettamien turvallisuusvaatimusten mukaisesti. Tarkistuslistojen ja ohjeiden muodossa turvallisuusasiakirja täyttää sille asetetut tehtävät. Laaditun turvallisuusasiakirjan asiasisältö on ensisijaisesti perusteltu Arvosen (2004) laatiman Yhdistyksen turvallisuusoppaan nojalla. Turvallisuusasiakirjan yksilöimiseksi juuri kohdeorganisaation tarpeisiin etenin kehittämistutkimuksen menetelmin, jotka selitän tarkemmin myöhemmin raportissa.

Suomen Ladun turvallisuusasiakirja ohjaa yhdistysten toimintaa kohti yhtenäisempiä toimintatapoja. Yhtenäisillä toimintatavoilla yhdistysten välinen toiminta on ennustettavampaa ja siten helpompaa, sillä toistensa asettamat vaatimukset ja yleiset toimintaperiaatteet tuntien osapuolten välinen toiminta tehostuu. Kuvatessani yhdistyksen turvallisuusasiakirjan asemaa yhdistyksen toiminnassa pyrin antamaan realistisen kuvan sen merkityksestä toiminnan kehittämisessä. Turvallisuusasiakirja on merkittävä työkalu toiminnan kehittämiseksi mutta toivotunlaisen muutoksen tapahtumiseksi vaaditaan

paljon muutakin. Yhdistyksen toimintaan osallistuvien ja siihen liittyvien tahojen asenteet, toimintatavat, valmiudet sekä tiedot ovat yhteisen turvallisuuskulttuurin rakennusaineet, joiden varaan yhtenäinen tapa toimia rakennetaan. Laadittu yhdistyksen turvallisuusasiakirja tuo esiin näiden rakennusaineiden merkityksen ja määrittelee niiden sisällön Suomen Ladun toiminnassa.

KUVIO 1. Turvallisuusasiakirja Suomen Ladun toiminnassa

2.4.1 Lainsäädännöllinen näkökulma

Viranomaisten kiinnostus runsaasti yleisöä keräävien tapahtumien turvallisuuden eri osa-alueita kohtaan on viime vuosien aikana lisääntynyt. Kasvanut kiinnostus on havaittavissa lainsäädännöllisistä muutoksista, joilla yksittäisten henkilöiden, erilaisten yhdistysten tai yritysten tai muiden vastaavien yhteisöiden järjestämien tilaisuuksien turvallisuustoimintaa kontrolloidaan entistä tarkemmin. Vuoden 2004 alussa astui voimaan uusi pelastuslaki (13.6.2003/468), joka asettaa uusia vaatimuksia yleisötapahtumien turvallisuusjärjestelyille. Kuluttajavirasto antoi syksyllä 2003 ohjeet ohjelmapalveluiden turvallisuuden edistämiseksi. Tuoteturvallisuuslaki (12.12.1986/914) muuttui helmikuussa 2004 laiksi kulutustavaroiden ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta (30.1.2004/75) ja samalla lain soveltamisalaa laajennettiin.

Urheilu- ja ulkoilutapahtumia järjestäviltä yhdistyksiltä ja urheiluseuroilta edellytetään entistä enemmän turvallisuuskulttuurin edistämistä, omaehtoista varautumista, onnettomuuksien ja tapaturmien ennaltaehkäisemistä sekä toiminnan dokumentoimista. Yhdistykset ja urheiluseurat järjestävät vuosittain satoja tuhansia erikokoisia tapahtumia ja

toimintoja, joten turvallisen toiminnan pelisääntöjen selkiyttäminen ja yhtenäistäminen on jokaisen toimintaan osallistuvan liikkujan etu. Yhdistysten ja urheiluseurojen järjestämät tapahtumat voidaan lainsäädännön näkökulmasta jakaa päätyypeiltään avoimiin yleisötilaisuuksiin ja varainhankintajana järjestettäviin ohjelmapalveluihin. (Arvonen 2004, 4.)

Yhdistys on lainsäädännön mukaan palveluja tuottava elinkeinonharjoittaja aina kun toimintaan voi osallistua yhdistyksen ulkopuolinen henkilö tai yhdistys tuottaa jäsenistölleen tai esimerkiksi ulkopuoliselle yritykselle maksullisia, taloudellisesti tuottavia palveluita. Lain mukaan palvelusta ei saa aiheutua vaaraa kuluttajan tai palvelun vaikutuspiiriin kuuluvan henkilön terveydelle tai omaisuudelle. Yhdistyksen on etukäteen selvitettävä koko toiminnan vaarat ja ryhdyttävä riittäviin toimenpiteisiin vaarojen ehkäisemiseksi toiminnan koko suoritusketjun ajalta. (Laki kulutustavaroiden ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta 30.1.2004/75.)

Pelastuslaissa (13.6.2003/468) veloitetaan yhdistystä rakennuksen omistajan tai haltijan, liiketoiminnan harjoittajan tai muun yhteisön roolin nojalla asianomaisessa kohteessa tai muussa toiminnassaan omatoimisesti ehkäisemään vaaratilanteiden syntymistä, varautumaan suojaamistoimenpiteisiin sekä varautumaan sellaisiin pelastamistoimenpiteisiin, joihin ne omatoimisesti kykenevät. Yhdistyksen tulee laatia kirjallinen pelastussuunnitelma omatoimisen varautumisen toimenpiteistä valtioneuvoston asetuksessa (4.9.2003/787) määritellyissä tapauksissa rakennuksiin ja tapahtumiin. Pelastuslaissa ei kielletä pelastussuunnitelman laatimista muihin kuin siinä määritellyn kaltaisiin tapahtumiin tai rakennuksiin.

2.4.2 Yhdistyksen toiminnan turvallisuus- ja laatu näkökulma

Yhdistyslain (25.6.1989/503) mukaan yhdistyksellä on oltava säännöt, joissa todetaan yhdistyksen toiminnan tarkoitus. Yhdistyksellä on oltava hallitus, joka toimii yhdistyksen lakimääräisenä toimielimenä sekä edustajana. Hallituksen tehtävänä on yhdistyksen asioiden hoitaminen. Yhdistyksellä itsellään on moraalinen ja juridinen vastuu toimintansa mahdollisimman turvallisesta ja laadukkaasta toteuttamisesta.

Vahingonkorvausvelvollisuudestaan päästäkseen on järjestäjän selvitettävä toimintansa huolellisuus. Yhdistyksen tapauksessa muun muassa yhdistyksen eri toimintamu-

dot, suorituspaikkojen olosuhteet, vastuuhenkilöt, toimintaan osallistuvien kunto- ja riskitasot, toimijoiden välisen työnjaon sekä turvallisuutta edistävät toimintatavat sisältävä yhdistyksen turvallisuusasiakirja yhdessä yleisötapahtumasta tai ohjelmapalvelusta laaditun turvallisuus- ja pelastussuunnitelman kanssa kokoavat yhteen vähimmäistiedot turvallisuuden varmistamiseksi tehdystä työstä (Kuluttajavirasto 2003, 6). Yhdistyksen turvallisuusasiakirja sekä turvallisuus- ja pelastussuunnitelmat ovat yhdistyksen turvallisuustoiminnan keskeiset dokumentit turvallisuusjärjestelyjen korkean tason osoittamiseksi niin ennen tapahtuman toteuttamista kuin mahdollisen tapaturman sattuessa.

Toiminnan vaikutuksen piiriin kuuluvien henkilöiden turvallisuudesta huolehtimista voidaan pitää osana taloudellista ajattelua, sillä jokainen tapaturma, onnettomuus tai huo- len aihe vähentää käytettävissä olevia resursseja ja lisää kustannuksia. Onnistunutta turvallisuussuunnittelua voidaan mitata esimerkiksi toimijoiden, osallistujien ja asiak- kaiden tyytyväisyydellä, tapahtumien taloudellisuudella, toiminnan lisääntymisellä sekä onnettomuus- ja ”läheltä piti” -tilanteiden tilastoilla. Suomen Ladun mukaan viimevuosi- en turvallisuuskoulutus ja viestintä ovat jo tuottaneet tulosta, sillä onnettomuudet ja ta- paturmat Suomen Ladun toiminnassa ovat vähentyneet (Suomen Latu 2005).

Yhdistyksien toiminta-ajatus ja aatteellisuus muodostuvat omien jäsenien tahdosta toi- mia yhdessä tärkeäksi koetun asian hyväksi, joten yhdistykset voidaan selittää jäsenil- leen tärkeän asian edistämiseksi tai sen piirissä tapahtuvan toiminnan aikaansaami- seksi toimivina tahoina. Yhdistyksen hallitus on vastuussa sellaisen toiminnan toteutu- misesta. (Arvonen 2004, 13.) Yhdistyksen tapauksessa toiminnan laatu voidaan näin ymmärtää jäsenien yhdistystoimintaa kohtaan asettamien tavoitteiden ja odotuksien täyttymisenä. Mikäli jäsenet kokevat odotuksensa ja tavoitteensa täyttyvän katkotto- masti ja häiriöttömästi, voidaan yhdistyksen toiminnan laadun tason olevan korkea. Toiminnan häiriöttömyys ja katkottomuus ovat keskeisiä käsitteitä myös yritysturval- liudessa (Waitinen & Ripatti 2005, 6). Yrityksen tapauksessa yhteisön kokonaisturval- lisuutta käsiteltäessä käytettävät yritysturvallisuuden osa-alueet soveltuvat myös yhdis- tyksen toiminnan tarkasteluun toiminnanharjoittajana toimivan yhdistyksen ja yrityksen asemien yhteneväisyyksiin perustuen. Yritysturvallisuuden osa-alueita ei kuitenkaan hyödynnetty yhdistyksen turvallisuusasiakirjan laadinnan yhteydessä, vaan tehdyt rat- kaisut perustuvat sekä lainsäädäntöön että tarkastellun Suomen Ladun ja Kuluttajavi- raston (2003) ohjeisiin.

Yhdistyksen toiminnan näkyvimpien muotojen, yleisötilaisuuksien tai ohjelmapalveluiden järjestäjällä on ensisijaisesti vastuu tapahtuman turvallisuudesta. Vaikka tapahtumista tehdään kokoontumislain (22.4.1999/530) mukaisesti ilmoitus viranomaiselle, ei vastuu turvallisuudesta kuitenkaan siirry pois järjestävältä taholta. Näin ei myöskään ole viranomaisen suorittaman tapahtuman järjestelyihin kohdistuneen tarkastuksen jälkeen. Viranomaistarkastukset eivät yleensä kata kaikkia toimintoja, varusteita, henkilöitä tai suorituspaikkoja, vaan järjestäjän kuuluu ne itse tarkistaa ja varmistaa niiden turvallisuus.

Yhdistyksen omistamien toimitilojen tai kokoontumistilojen pelastussuunnitelman tekeminen on yhdistyksen velvollisuus (Pelastuslaki 13.6.2003/468). Valtioneuvoston pelastustoimesta antaman asetuksen (4.9.2003/787) nojalla pelastussuunnitelma tulee laatia myös yhdistyksen järjestämään tapahtumaan, jossa henkilö- ja paloturvallisuudelle tai ympäristölle aiheutuvan vaaran tai mahdollisen onnettomuuden aiheuttamien vahinkojen voidaan arvioida olevan vakavia tapahtumaan osallistuvien ihmisten suuren määrän tai muun erityisen syyn vuoksi.

Ohjelmapalveluiden turvallisuuden edistämiseksi antamien ohjeiden (Kuluttajavirasto 2003) perusteella voidaan todeta, ettei yhdistyksen tarvitse laatia toiminnastaan turvallisuusasiakirjaa, mikäli se ei järjestä maksullisia ohjelmapalveluita. Turvallisuusasiakirja voi kuitenkin kattaa myös toiminnan muita osa-alueita, mikäli se tarpeesta päätetään laatia. Yhdistys tuottaa tyypillisesti palveluja pääasiassa jäsenilleen, jolloin tuo merkittävä osa yhdistyksien toiminnasta jäisi käsittelemättä turvallisuusasiakirjassa kun noudatetaan Kuluttajaviraston ohjeita. Yhdistyksen oman intressin mukaisesti turvallisuusasiakirja voidaan laatia edistämään yhdistyksen koko toiminnan turvallisuutta.

3 TURVALLISUUSASIAKIRJAN LAATIMINEN

Yhdistyksen turvallisuusasiakirjan tarkoituksena on yhtenäistää ja dokumentoida toimintatapoja. Kirjallinen turvallisuusasiakirja kertoo yhdistyksen tavoista toimia turvallisuusasioissa ja toimii siten myös oppaana yhdistyksen vastuuhenkilöille eri toimintojen turvalliseksi toteuttamiseksi. Yhdistyksen turvallisuusasiakirja on valmistuessaan työelämää kehittävä tuotos, jonka laatimiseksi on tarkasteltu yhdistyksen toimintaa vastuullisena toiminnanharjoittajana säätelevää lainsäädäntöä ja eri lakien perusteella annettuja ohjeita, kohdeorganisaation omia toimintaperiaatteita, tapoja ja sääntöjä.

Halu varmistua siitä, että ohjattua ulkoilua voidaan toteuttaa turvallisesti, sai Suomen Ladun tekemään päätöksen turvallisuusasiakirjan laatimisesta. Kuluttajaviraston antamasta ohjeesta poiketen, Suomen Ladun tarpeisiin laadittu turvallisuusasiakirja laajennettiin koskemaan myös muuta kuin ohjelmapalveluiden tarjoamiseen liittyvää toimintaa. Yhdistyksen turvallisuusasiakirja laadittiin yhdistyksen koko toiminnan keskeiseksi turvallisuusdokumentiksi riippumatta siitä, minkä tyyppinen toiminta on kyseessä tai edellyttääkö lainsäädäntö toiminnan tietyiltä osa-alueilta kirjallista turvallisuusdokumenttia. Toimimalla näin täytettiin sekä lainsäädännön että yhdistyksen omat tarpeet turvallisuuden edistämiseksi tehtävien toimenpiteiden dokumentoinnissa. Ulkoilun, retkeilyn ja terveystoiminnan puolestapuhujana ja valtakunnallisesti toimivana esimerkkinä Suomen Ladun turvallisuusasiakirja laadittiin osaksi yhdistyksen koko turvallisuustoimintaa. Sen lisäksi, että turvallisuusasiakirjassa opastetaan yleisötilaisuuksien ja ohjelmapalveluiden turvalliseksi järjestämisessä, ohjeistetaan siinä myös arkipäiväisten työtehtävien turvallisuuden edistämässä. Laajentamalla käsiteltäviä osa-alueita koskettamaan jokaista yhdistyksen työntekijää tehtiin asiakirjasta ajankohtainen ja käyttöarvoltaan lainsäädännön mukaista asiakirjaa korkeampi. Työntekijöiden turvallisuuteen vaikuttamalla samojen toimenpiteiden kautta voidaan olettaa edistettäneen myös asiakkaiden ja muiden palveluiden vaikutuspiiriin kuuluvien tahojen turvallisuutta. Huolellisesta suunnittelusta ja tarpeellisten ennakkotietojen kirjaamisesta huolehtiva vastuuhenkilö ei itse vaaratilanteita välttäänsä vaaranna myöskään osallistujia.

3.1 Laadintaprosessin rakenne

Opinnäytetyöni tavoitteiden saavuttamiseksi suorittamani työ jakautui kahteen eri vaiheeseen. Ensimmäisen vaiheen aikana, joka kestoiltaan oli noin kolme kuukautta, tutustuin yhdistyksen toimintaa säätelevään lainsäädäntöön ja muuhun ohjeistukseen. Keskeistä materiaalia oli Suomen Ladulta saamani oppaat ja muut dokumentit Suomen Ladun omaan toimintaan liittyen. Materiaalin tueksi osallistuin yhdistyksen tapahtumiin havainnoiden vallitsevia toimintatapoja erityisesti turvallisuuden näkökulmasta. Tässä työvaiheessa korostuivat sekä oma roolini tutkijana että toimeksiantajan rooli kohdeorganisaationa. Vuorovaikutusta hyödyntäen muodostimme yhtenäisen käsityksen sekä toiminnan nyky- että tavoitetilasta. Opinnäytetyön tässä vaiheessa suoritettiin myös riskianalyysin Suomen Ladun henkilöstön keskuudessa. Menetelmiä kuvaan tarkemmin raportin luvussa 4.

Opinnäytetyöni ensimmäisen vaiheen jälkeen aloin laatia turvallisuusasiakirjan materiaalia tekemiäni havaintojen, niistä muodostuneen käsityksen sekä kertyneiden dokumenttien perusteella. Olin tässä vaiheessa saanut turvallisuusasia ohjeellisen rungon laadittua yhdessä toimeksiantajani kanssa. Käsiteltävien aihepiirien ja materiaalin suunnitellun käyttötarkoituksen mukaisesti laadin liitteenä olevan turvallisuusasiakirjan asiasisällön. Toimeksiantajan rooli materiaalin oikolukijana ja sen vaatimustenmukaisuuden varmistajana korostui koko laadintavaiheen ajan. Yhteistyö materiaalin laadintavaiheessa palveli erityisesti työn sisällölle ja käytettävyydelle asetettujen vaatimusten toteutumista.

3.2 Työn keskeiset käsitteet

Opinnäytetyöni keskeiset käsitteet ovat turvallisuusasiakirja, yhdistys, ohjelmapalvelu, ja yleisötilaisuus. Seuraavassa määrittelen käsitteet lainsäädännön ja siihen pohjautuvien esitettyjen lähteiden avulla. Kuvaan myös miten mainitsemani käsitteet määrittyvät opinnäytetyönä laatimassani turvallisuusasiakirjassa.

3.2.1 Turvallisuusasiakirja

Turvallisuusasiakirja määritellään Kuluttajaviraston laatimissa ohjeissa ohjelmapalveluiden turvallisuuden edistämisestä (2003). Ohjeen mukaan turvallisuusasiakirja on dokumentti toiminnanharjoittajan toiminnan turvallisuutta ohjaavista periaatteista, ohjeista ja säännöistä. Turvallisuusasiakirjan tulee sisältää vähimmäistiedot ohjelmapalvelun turvallisuuden varmistamisesta. Mikäli toiminnanharjoittajan toiminta koostuu useista ohjelmapalveluista ja suorituspaikoista, tulee yksittäisistä toiminnoista ja suorituspaikoista laatia turvallisuussuunnitelmat liitettäväksi varsinaiseen turvallisuusasiakirjaan. Turvallisuusasiakirjan laajuuden ja sisällön on oltava tarkoituksenmukaisessa suhteessa toiminnan laajuuteen. Kuluttajaviraston ohjeen (2003, 23) mukaan toiminnanharjoittajan turvallisuusasiakirjaan on sisällytettävä tiedot turvallisuudesta vastaavista henkilöistä, työntekijöiden toimenkuvista, osallistujista, toimintaan liittyvistä rakennuksista ja rakennelmista, turvallisuusvälineistä ja henkilösuojaimista, muista käytettävistä välineistä, riskienarvioinnin tuloksista, turvallisuussuunnittelusta, laadituista toimintaohjeista sekä onnettomuuskirjanpidosta.

Kuluttajaviraston ohje (2003), jossa turvallisuusasiakirjan laatimisvelvollisuus esitetään, perustuu tuoteturvallisuuslakiin 12.12.1986/914. Kuten edellä olen perustellusti esittänyt, laki ei koske yleishyödyllisten yhdistysten toimintaa silloin, kun kyse on elinkeinotoiminnan ulkopuolisesta palveluiden tarjoamisesta yhdistysten omille jäsenille. Ohjelmalvelu on kuluttajille tarjottava ohjelmallinen kuluttajapalvelu, joten ohje ohjelmalveluiden turvallisuuden edistämisestä (Kuluttajavirasto 2003) ei koske jäsenilleen palveluita tarjoavaa yhdistystä. Kuitenkin mikäli yhdistyksen toimintaan sisältyy kuluttajapalveluiksi luettavien palveluiden tarjoamista elinkeinotoiminnan muodossa, on tuoteturvallisuuslain (12.12.1986/914) kumonnut kulutustavaroiden ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta säädetty laki (30.1.2004/75) pätevä, ja turvallisuusasiakirjan laatimisvelvoite syntyy. Turvallisuusasiakirjan laatimisvelvoite koskee Suomen Lataa juuri tällä tavoin.

3.2.2 Yhdistys

Suomen perustuslaissa (11.6.1999/731) turvataan poliittisiin perusoikeuksiin lukeutuva yhdistymisvapaus. Yhdistyksellä tarkoitetaan vähintään kolmen jäsenen järjestäytynyttä yhteenliittymää. Yhteenliittymän tehtävänä on yhteisesti hyväksytyn tarkoituksen toteuttaminen. Järjestäytymisellä tarkoitetaan yhdistyksen organisoimista ja toiminnan tarkoituksen määrittelemistä. Toiminnan tarkoitus viittaa tavoitteeseen, jonka hyväksi yhdistyksen varoja tullaan käyttämään.

Yhdistyslain (25.6.1989/503) mukaan yhteisöä, jonka tarkoituksena on voiton tai muun taloudellisen edun hankkiminen siihen osalliselle taholle, ei määritellä yhdistykseksi. Yhdistys on aatteellisen tarkoituksen toteuttamista varten perustettu yhteisö. Tarkoitus ei saa olla lain tai hyvien tapojen vastainen. Yhdistyksen perustamisesta on tehtävä perustamiskirja, johon kirjataan yhdistyksen toiminnan määrittävät säännöt.

Laki kulutustavaroiden ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta (30.1.2004/75) koskee kulutustavaroita ja kuluttajapalveluksia, joita elinkeinoharjoittaja tai muu palvelun tarjoaja, suorittaa, pitää kaupan tai muutoin luovuttaa. Elinkeinoharjoittaja on jokainen, joka tuloa tai muuta taloudellista hyötyä saadakseen suorittaa elinkeinotoimintansa yhteydessä kuluttajapalveluksia. Muu palvelun tuottaja on jokainen, joka luovuttaa kuluttajapalveluksia muussa kuin elinkeinotoiminnassa. Tämän perusteella laki koskee myös yhdistyksiä. Kuitenkaan tapauksissa joissa yhdistys tarjoaa palveluita jäsenilleen

muussa kuin elinkeinotoiminnassa, laki ei päde. Yhdistyksen jäsenilleen tarjoamat palvelut eivät ole lain tarkoittamia kuluttajapalveluksia, kun kyse on selkeästi järjestötoiminnasta eikä toiminnalla ole tarkoitus saada taloudellista hyötyä. Toimeksiantajani Suomen Ladun toiminnan osia kuuluu edellä esitetyn perusteella sekä lain piiriin että sen ulkopuolelle.

Opinnäytetyöni toimeksiantaja Suomen Latu toimii ulkoilun, retkeilyn ja terveysliikunnan valtakunnallisena keskusjärjestönä. Yhdistyksen toiminta keskusjärjestönä tarkoittaa asiantuntijan ja edunvalvojan ominaisuudessa koko toimintakentän edistämiseksi tapahtuvaa organisoitua toimintaa. Suomen Latu toimii ohjaten, neuvoen ja tukien jäsenyhdistyksiänsä sekä muita yhdistyksen tavoitteiden mukaisesti toimivia tahoja. Turvallisuusasiakirja laadittiin yhdistyksen keskusjärjestötoimintaa varten, joka osaltaan selittää turvallisuusasiakirjaan kohdistuneet sisällölliset ja laadulliset vaatimukset. Keskusjärjestönä toimivan Suomen Ladun opastavan ja ohjaavan luonteen mukaisesti laadittiin keskusjärjestötoiminnan turvallisuusasiakirja luonteeltaan yhtenäiseksi yhdistyksen kanssa.

3.2.3 Ohjelmapalvelu

Käsite ohjelmapalvelu määritellään Kuluttajaviraston ohjelmapalveluiden turvallisuudesta laatimien ohjeiden mukaan kuluttajapalvelusten erikoistapaukseksi. Kuluttajapalvelu on kuluttajalle tai muulle kulutuspalvelun vastaanottajalle vastiketta vastaan tarjottava hyödyke, ei kuitenkaan kulutustavara. Ohjelmapalvelusta on kysymys silloin, kun edellisen määritelmän toteutuessa palvelu on luokiteltavissa erilaisissa ympäristöissä tapahtuvaksi ohjelma-, seikkailu-, elämys-, luonto- tai liikuntatoiminnaksi. Kulutustavaroiden ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta annetun lain (30.1.2004/75) mukaan yhdistyksen omille jäsenilleen tarjoamassa palvelussa ei ole kysymys edellä määritellystä kuluttajapalvelusta eikä siten myöskään ohjelmapalvelusta.

Kuluttajavirasto laati syksyllä 2003 ohjeet ohjelmapalveluiden turvallisuuden edistämiseksi. Ohjeiden laadintaan osallistui työryhmä, johon pyrittiin ohjeiden laadun takaamiseksi saamaan edustusta mahdollisimman laaja-alaisesti sekä yrittäjä- että viranomais-tahoilta. Keskeistä laadituissa ohjeissa on toiminnan kokonaisturvallisuus. Yksittäisten turvallisuustoimintojen korostamisen sijaan ohjeet opastavat turvallisuuskulttuurin sekä turvallisuusjohtamisjärjestelmän luomiseen. Palveluiden toteuttamisessa tämä tarkoit-

taa riskien kartoittamista, onnettomuuksien ennaltaehkäisyä, turvallisuussuunnittelua sekä henkilöstön turvallisuuskoulutusta. (Isotalus 2004, 6.)

Ohjelmapalveluiden turvallisuuteen liittyvää keskeistä lainsäädäntöä, jota kuluttajaviraston ohjeet täydentävät, on laki kulutustavaroiden ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta. Lain (30.1.2004/75) mukaan ohjelmapalvelu ei saa aiheuttaa vaaraa ohjelmapalveluun osallistuvan kuluttajan tai palvelun vaikutuspiirissä olevan muun henkilön terveydelle tai omaisuudelle. Vastuu tästä on elinkeinonharjoittajalla, joka voi yrittäjän lisäksi olla esimerkiksi kunta tai seurakunta. Palveluiden turvallisuutta valvovat kuluttajavirasto, lääninhallitukset sekä kuntien omat tuoteturvallisuusvalvontaviranomaiset.

Kuluttajaviraston ohjeet ohjelmapalveluiden turvallisuuden edistämiseksi yhdessä kulutustavaroiden ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta annetun lain kanssa määrittelevät turvallisuustoiminnan vähimmäistason ohjelmapalveluksia tarjoaviin yrityksiin. Keskeisimpänä ja konkreettisimpana uutena turvallisuutta kohentavana seikkana Kuluttajaviraston ohjeistus velvoittaa ohjelmapalveluja tarjoavan yrittäjän laatimaan turvallisuusasiakirjan, jossa toiminnan turvallisuusnäkökohdat tulee selvittää. Asioiden dokumentointi kannustaa niiden käsittelemiseen myös itse toiminnan yhteydessä, johon ohjeistus niin ikään velvoittaa. Suunnitelmista ja ohjeista tulee näin konkreettinen osa asiakkaiden turvallisuutta edistävää toimintaa, johon myös itse asiakkaat osallistuvat.

Ohjelmapalveluiden riskialttiin luonteen vuoksi tarve turvallisuustoiminnan vähimmäistason määrittelylle havaittiin 1990-luvulla ilmeiseksi. Suunnittelun puute ja viranomaisten tietämättömyys kyseisestä toiminnasta saattoivat aiheuttaa vaarattoman näköisen tilanteen kehittymisen vakavaksi vaaratilanteeksi, sillä toimintaohjeet puuttuivat sekä palveluntarjoajalta että asiakkailta. Uuden ohjeistuksen myötä palveluntarjoajan erilaisen tilanteiden varalle laatimien suunnitelmien tulee olla asiakkaan lisäksi myös viranomaisten tiedossa.

3.2.4 Yleisötilaisuus

Kokoontumislaki (22.4.1999/530) määrittelee yleisötilaisuudeksi yleisölle avoimet huvitilaisuudet, kilpailut, näytökset, ja muut niihin rinnastettavat tilaisuudet, joita ei ole pidettävä yleisinä kokouksina. Yleisiksi kokouksiksi kokoontumislaki (22.4.1999/530) määrittelee tilaisuudet, joita voidaan pitää mielenosoituksena tai muuna kokoontumisvapau-

den käyttämiseksi järjestettyä tilaisuutta, johon muutkin kuin kutsutut voivat osallistua tai jota he voivat seurata. Lain mukaan yleisötilaisuutena ja siten tässä määriteltynä tilaisuutena voidaan pitää myös tilaisuutta, johon osallistuminen edellyttää erityistä kutsua tai määrätyn yhteisön jäsenyyttä. Mikäli voidaan osanottajien lukumäärän, tilaisuuden laadun tai muiden erityisten seikkojen perusteella tilaisuutta voidaan pitää yksityisenä, ei ole kysymys tässä määrittelystä yleisötilaisuudesta.

Yleisötilaisuuden kokonaisturvallisuudella voidaan ymmärtää tarkoitettavan niitä kaikkia turvallisuuden osa-alueita, jotka vaikuttavat tilaisuuden vaikutuspiiriin kuuluvien henkilöiden sekä muun ympäristön turvallisuuteen. Elintarvikelaki 17.3.1995/361, terveydensuojelulaki 19.8.1994/763 ja terveydensuojeluasetus 16.12.1994/1280 sekä niiden perusteella annetut säädökset määräävät yleisötilaisuuden elintarviketurvallisuudesta. Yleisötilaisuuden yleisessä turvallisuudessa sovelletaan kokoontumislakia 22.4.1999/530 sekä lakia järjestyksenvalvojista 22.4.1999/533. Rakenteellista turvallisuutta koskee maankäyttö- ja rakennuslaki 5.2.1999/132 sekä ympäristöministeriön antamat asetukset. Sähköturvallisuudesta on annettu sähköturvallisuuslaki 14.6.1996/410 ja meluntorjunnasta ja muusta ympäristöturvallisuudesta ympäristönsuojelulaki 4.2.2000/86. Pelastuslakia 13.6.2003/468 sovelletaan yleisötilaisuuden tulipalojen, onnettomuuksien ja muiden vaaratilanteiden ehkäisyyn. Pelastuslain nojalla yleisötilaisuuden palo- ja pelastusturvallisuusjärjestelyt on dokumentoitava pelastussuunnitelmaksi. Työturvallisuudesta yleisötilaisuudessa sovelletaan työturvallisuuslakia 23.8.2002/738. (Välikylä 2003, 9 – 71.)

4 KEHITTÄMISTUTKIMUS TUTKIMUSSTRATEGIANA

Yhdistyksen turvallisuusasiakirjan laatiminen nimenomaan kohdeorganisaation tarpeisiin oli mahdollista vain osallistavan työskentelytavan kautta. Kohdeorganisaation tarpeita ei ollut esittää sellaisessa muodossa, joista riittävän perusteellinen käsitys toimintatavoista ja niiden puutteista olisi muodostunut. Dokumentoimattomat toimintatavat ja toimintaperiaatteiden suurpiirteisyys eivät olleet minulle riittävän perusteellisia lähteitä tehtävän suorittamiseksi toimintaan osallistumatta.

Toimeksiannon yhteydessä totesimme yhdessä Suomen Ladun kanssa, ettei turvallisuusasiakirjasta tulisi tarpeiden mukaista ilman tutkijan aktiivista roolia yhdistyksen toiminnassa. Yhdistyksen turvallisuusasiakirjan luomiseksi sitouduin osallistumaan tapahtumiin ja tutustumaan yhdistyksen toimintatapoihin. Turvallisuusasiakirjan

pahtumiin ja tutustumaan yhdistyksen toimintatapoihin. Turvallisuusasiakirjan luomisen tavoitteeksi asetin turvallisuustietoisuuden ja -ymmärryksen lisääminen yhdistyksessä. Pyrin työlläni muuttamaan yhdistyksen tapaa toimia turvallisuusasioissa sekä lisäämään sen henkilöstön tietoa ja ymmärrystä tapahtuvaa muutosta kohtaa. Muutoksen synnyttämiseksi ja ennen kaikkea sen oikean suunnan varmistamiseksi työskentelin itse kohdeorganisaation sisällä luoden jo hankkeen aikana edellytyksiä opinnäytetyöni tavoitteiden toteutumiseksi. Anttilan (2005, 440) mukaan toimintatutkimus soveltuu hyvin tavoitteiden saavuttamiseksi kuvatussa kaltaisessa tilanteessa. Toiminta ja tutkimus toteutuvat opinnäytetyössäni samanaikaisesti. Tutkimushankeeni tavoitteena oli tuottaa erityisesti kohdeorganisaatiolle eli Suomen Ladulle sopiva turvallisuusasiakirja, jonka vaikutukset sekä tutkija että toimijat kokisivat parannukseksi. Tamminen (1993, 156) määrittelee erityisesti tietyille toimijalle sopivan parannuksen tuottavan tutkimuksen toimintatutkimuksen oteperheeseen kuuluvaksi kehittämistutkimukseksi. Toimijan todellisuuden muuttaminen, niin sanotun todellisuuskuilun luoman ongelman ratkaiseminen sekä vastuun jakautuminen tutkijan ja toimijan välillä ovat Tamminen (1993, 154) mukaan ominaista toimintatutkimuksen oteperheeseen kuuluvalla kehittämistutkimukselle.

Tutkijan roolissa toin tarkasteltavaan organisaatioon teoretietoa sekä mallin syvemmästä turvallisuusajattelusta, kun taas ympärilläni käytäntö ja toiminta korostuivat voimakkaasti. Tutkijana tavoitteeni oli yhteinen varsinaisten toimijoiden kanssa mutta sen saavuttamiseksi meidän täytyi löytää keinot teoriapainotteisen ja käytännön maailman vuorovaikutuksen onnistumiseksi. Tamminen (1993, 155) kuvaa ongelmaa todellisuuskuiluksi, joka tutkijoiden ja käytännön suorittajien todellisuuksien välille niiden välisessä vuorovaikutuksessa syntyy.

Vastuu kehityshankkeen toteuttamisesta oli jo toimeksiantosopimuksessa jaettu minun, eli tutkijan ja yhdistyksen, eli käytännön toimijan välille. Toimijoiden väliset roolit selkeytyivät opinnäytetyön edetessä, mutta molempien osapuolten oppimis-, oivaltamis-, soveltamis- ja ongelmanratkaisukyvyt koettiin edellytykseksi yhteiseen päämäärään pääsemiseksi. Tutkijan ja toimijoiden vuorovaikutuksessa pyrimme kohti muuttunutta toimijoiden todellisuutta, jossa teorian ja käytännön yhteensovittamisen tuloksena syntyi opinnäytetyöni tavoitteeksi asetettu yhdistyksen turvallisuusasiakirja.

Kehittämistutkimuksen validiteetin osoittaminen perustuu tutkimusprosessin jatkumiseen siihen saakka, kunnes se on johtanut käytännölliseen toimintaan tai sen muutokseen (Tamminen 1993, 158). Näin ollen opinnäytetyöprosessini aikana en voi aukotto-

masti osoittaa tekemieni ratkaisujen oikeellisuutta, mutta sitä vastoin voin ilmaista kohdeorganisaation tyytyväisyyden opinnäytetyönäni toteutettuun turvallisuusasiakirjaan sekä vuorovaikutteiseen tutkijan rooliini sen laadintaprosessin aikana. Tammisen (1993, 161) esittämistä kehittämistutkimuksen keskeisistä tehtävistä viimeinen on tutkijan käynnistämä toimijoiden sitoutuminen aikaansaatuihin toiminnan parannuksiin. Tämän neljännen tehtävän koen itse suoritetuksi mikäli kohdeorganisaationi ja sen yhteistyötahojen toiminta turvallisuuden edistämiseksi yhdenmukaistuu. Vaikutuksien toteutumiselle ei voida antaa tarkkaa ajankohtaa, mutta turvallisuusasiakirjan käyttöönoton myötä sitoutuminen uusiin toimintatapoihin mahdollistuu vuoden 2006 alkupuolesta lähtien.

Kehittämistutkimuksen ohella suoritin Suomen Ladun henkilöstölle työtehtäviin kohdistetun potentiaalisten ongelmien analyysin. Toteutusta varten laadin analyysilomakkeen sekä ohjeistuksen analyysilomakkeen täyttämiseksi, jotka jaoin henkilökunnalle sähköpostin välityksellä. Tulokseksi sain viisi ohjeiden mukaan täytettyä analyysilomaketta. Tuloksien analysoinnin perusteella tein johtopäätöksiä toiminnan vaara- ja ongelmaherkistä alueista. Ryhmien ohjaaminen, ajoneuvolla liikkuminen, tapahtumien suunnitteleminen sekä toimistotyöskentely havaittiin vähintään keskitason ongelma- ja vaaratilanteiden lähteiksi. Riskianalyysin tuloksien tueksi suorittamani havainnointi tuki näitä johtopäätöksiä. Suorittamallani havainnoinnilla oli merkittävä osuus myös laajemmin turvallisuusasiakirjan laadinnalle. Pidin henkilökohtaista havainnointia edellytyksenä kohdeorganisaation toiminnan tavoitteiden ja periaatteiden ymmärtämiselle.

5 TURVALLISUUSASIAKIRJAN SISÄLLÖN MUOTOUTUMINEN

Laatimani turvallisuusasiakirja sisältää malleja suunnittelun ja valmistelun tueksi sekä muistilistoja työn turvalliseksi suorittamiseksi. Lisäksi asiakirja sisältää vähimmäisvaatimuksia yhdistyksen turvallisuustoimintojen toteuttamiseksi, joiden mukaisesti yhdistyksen tapahtumissa Suomen Ladun henkilöstön tulee osata toimia. Turvallisuusasiakirjaan on koottu myös informaatiota yhteistyökumppaneilta edellytettävistä pätevyyttä osoittavista todistuksista. Laadittujen tarkistus- ja muistilistojen avulla suunnitelmien ja tapahtumajärjestelyjen tarkistamisesta ja hyväksymisestä vastaavat oman toimenkuvansa mukaisesti Suomen Ladun henkilöstön jäsenet.

Turvallisuusasiakirjan lisäksi turvallisuutta käsittelevinä ohjeina toimivat tapahtumiin erikseen laadittavat turvallisuus- ja pelastussuunnitelmat, joiden laatimiseksi turvallisuusasiakirjassa on esitetty Suomen Ladun vaatimusten mukainen ohjeistus. Tapahtuman turvallisuusohjeiston muodostavat tämä turvallisuusasiakirja, tapahtumapaikan rakennuksen pelastussuunnitelma sekä tapahtumakohtainen pelastus- ja turvallisuus-suunnitelma. Tapahtumakohtainen turvallisuusohjeistus tulee poikkeuksetta asianmukaisesti laatia, hyväksyttävä, sekä perehdyttävä toimijat sen sisältöön.

Waitisen ja Ripatin (2005, 12) kuvaama yrityksen kokonaisturvallisuuden jakaminen kymmeneen tasapuoliseen osa-alueeseen on pätevä malli myös Suomen Ladun keskusjärjestötoiminnan kokonaisturvallisuuden hahmottamiseksi. Waitisen ja Ripatin tarkasteleman yritysmallin ja minun tarkasteleman Suomen Ladun keskusjärjestötoiminnan välillä olevan juridisesta toimintamuodon eroavaisuudesta huolimatta kokonaisturvallisuuden osa-alueita voidaan pitää yhtenevinä. Perustellessani kokonaisturvallisuuden osa-alueiden sovellettavuutta tarkasteluni kohteena olleeseen keskusjärjestötoimintaan perustelen asiakirjaan sisällyttämien teemojen valintaa.

Yhdistyksen turvallisuusasiakirja täyttää lainsäädännön sille asettamat vaatimukset, kun siihen kirjataan kuluttajaviraston (2003, 23) laatimien ohjeiden mukaiset vähimmäistiedot ohjelmanpalveluiden turvallisuuden varmistamisesta. Vähimmäistietojen on oltava tarkoituksenmukaisessa suhteessa ohjelmanpalveluiden laajuuteen ja toimintaan. Suomen Latu asetti toimeksiannossaan turvallisuusasiakirjan tavoitteeksi vaikutukset yhdistyksen toimintaan myös ohjelmanpalveluiden ulkopuolella. Mielestäni ratkaisu oli täysin perusteltu, sillä parannuksien ja toiminnan kehittymisen tavoitteleminen vain toiminnan kapealla sektorilla ei tuota toivottua tulosta edes tavoitellussa kohteessa. Totessimme että yhdessä kiinteistöjen pelastus- ja turvallisuussuunnitelmien sekä jäsenyhdistysten omien turvallisuusasiakirjojen kanssa laadittavalla keskusjärjestötoiminnan turvallisuusasiakirjalla voitaisiin kattaa Waitisen ja Ripatin kokonaisturvallisuuden osa-alueiksi nimeämät suojele- ja pelastustoiminta, työsuojelu, tuotannon varmistaminen, ympäristön suojele, tietoturvallisuus, henkilöturvallisuus, rikosturvallisuus, toimitilaturvallisuus, ulkomaantoimintojen turvallisuus sekä valmiussuunnittelu.

Turvallisuusasiakirjaan laadin myös turvallisuuskulttuuria ja turvallisuuden merkitystä selventäviä osuuksia. Osuuksien tavoitteena oli motivoida lukijaa tutustumaan asiakirjaan ja kiinnittämään huomiota työntehtävien ohella myös täysin arkipäiväisten toimintojen turvallisuuteen. Keskeinen teema oli näkemys Suomen Ladun toiminnan turvalli-

suuden tavoitetilasta. Turvallisuuden tavoitetilan eli yhtenäisen turvallisuuskulttuurin tavoittelemisen perustaksi henkilöstön ja jäsenyhdistysten keskuudessa määriteltiin terveyden ja hyvinvoinnin ylläpitäminen. Yhdistyksen aatteelliseen perustaan sopiva perusta motivoi jäseniä sitoutumaan turvallisuuden edistämiseen. Veikon (2003, 119) mukaan päämäärätietoinen toiminta turvallisuuden edistämiseksi vaatii taitoa ja motivaatiota. Henkilöstön käyttäytyminen turvallisuusongelmien poistamiseksi riippuu siitä, miten tarpeelliseksi ja tärkeäksi tavoiteltava turvallisuus koetaan ja osataanko sen tavoittelemiseksi toimia oikein (Pentti 2003, 119). Laatimassani turvallisuusasiakirjassa pyrin vaikuttamaan näihin molempiin näkökulmiin. Pyrin vaikuttamaan henkilöstön asenteisiin korostamalla turvallisuuden merkitystä yhdistyksen aatteen ja tavoitteen mukaisen toiminnan onnistumisen edellytyksenä. Henkilöstön osaamiseen pyrin vaikuttamaan luomalla yhdessä kohdeorganisaation kanssa koulutuskäytänteitä. Myös laatimieni ohjeistuksien ja tarkistuslistojen on tarkoitus auttaa henkilöstöä toimimaan oikein turvallisuuden tavoittelemiseksi.

6 TURVALLISUUSASIAKIRJAN SOVELTAMINEN KÄYTÄNTÖÖN

Laatimani turvallisuusasiakirjan tavoitteena on yhdistyksen turvallisuustoiminnan periaatteiden esittäminen toimintaohjeiden muodossa niin että ohjeita noudattavien tahojen turvallisuustoiminta yhdenmukaistuu ja yhdistyksen toiminnan turvallisuuden tason voidaan todeta parantuneen. Turvallisuusasiakirja, kuten mikään muukaan kirjallinen ohjeistus, ei tule käytännössä toimimaan konkreettisesti työkaluna yhdistyksen jokaisen toiminnon toteuttamisessa. Siihen ei ole tarkoituksenmukaista pyrkiäkään, sillä uusien toimintatapojen toivotaan korvaavan vanhat toimintamallit siten, että aikanaan henkilöstö ja jäsenyhdistykset noudattavat rutiininomaisesti laadittuja toimintaohjeistuksia. Tämän tason saavuttaminen vaatii ohjeiden omaksumista mutta ennen kaikkea niiden tarkoituksen ymmärtämistä.

Toiminnan perustuessa sen tarkoituksen henkilökohtaiseen ymmärtämiseen voi yhdistys katsoa olevansa lähempänä tavoitettaan saattaa toiminnan turvallisuus entistä korkeammalle tasolle. Turvallisuusasiakirja on osaltaan ohjaamassa ja perustelemassa toimintaa. Pelkän kirjallisen esittämisen lisäksi henkilöstö perehdytetään turvallisuusasiakirjan sisältöön ja sen avulla tavoiteltuihin muutoksiin keskustelun ja käytännön esimerkkien avulla.

Sen lisäksi, että turvallisuusasiakirja on ensisijaisesti laadittu Suomen Ladun henkilöstön omia tehtäviä varten, tulee heidän omasta toimenkuvastaan riippuen huolehtia myös turvallisuusasiakirjan saattamisesta tarpeellisin osin myös jäsenyhdistysten tietoon. Tämän perusteella on selvää, että turvallisuusasiakirjan esittely ja perehdyttäminen on tapahduttava henkilöstön keskuudessa tasolla, joka mahdollistaa henkilöstön toimimisen uusien toimintatapojen perustelijoina jäsenyhdistysten suuntaan.

7 OPINNÄYTETYÖN LAADINNAN PROBLEMATIIKKA

Toimeksiantajan näkökulmasta opinnäytetyössäni oli kysymys turvallisuusohjeistuksen laatimisesta henkilöstön ja jäsenyhdistysten tarpeisiin. Omasta näkökulmastani kysymys oli ennen kaikkea perusteltujen, lainmukaisten ja riittävien ohjeiden laatimisesta. Kohdeorganisaation eli Suomen Ladun keskusjärjestötoiminnan tarpeiden ymmärtämisellä oli asiakirjan sisällön muotoutumisen suhteen suurempi merkitys kuin turvallisuusasiakirjasta laadituilla lainsäädäntöön perustuvilla ohjeilla. Valmiin ohjeistuksen mukainen turvallisuusasiakirja ei olisi täyttänyt niitä yksilöllisiä tarpeita, jotka Suomen Ladun keskusjärjestötoiminnalla on.

Keskusjärjestön roolin omaavan toiminnanharjoittajan turvallisuusasiakirjan tulee käsitellä ohjelmapalveluiden osuuden lisäksi myös toimintaa laajemmin. Mielestäni käytännön syyt ohjaavat toimimaan näin, vaikkei laissa kulutustavaroiden ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta (30.1.2004/75) eikä siihen perustuvissa ohjeissa siitä mainintaa olekaan. Toiminnanharjoittajan tulee turvallisuusasiakirjassa selvittää ohjelmapalveluidensa turvallisuuden varmistamistoimenpiteet, ja mikäli toimintaan liittyy ohjelmapalveluiden toteuttamisen ohella merkittävässä määrin kyseisen toiminnan ohjausta ja valvontaa, tulee asiakirjan kuvata myös toimenpiteet ohjauksen ja valvonnan turvalliseksi toteuttamiseksi. Päädyin tähän johtopäätökseen etsiessäni ratkaisua eri näkökulmien yhteensovittamiseksi opinnäytetyössäni.

Opinnäytetyöni onnistumista arvioin kahdella eri tasolla. Tavoitteenani oli luoda turvallisuusasiakirja Suomen Ladun tarpeisiin, jossa olen sekä asiakirjan laadinnan että vaatimustenmukaisuuden osalta onnistunut. Näin voin todeta saamani palautteen (Liite 2) perusteella. Onnistumisen toista tasoa, eli turvallisuusasiakirjan käytännön sovellettavuutta ja toimivuutta voin arvioida vasta myöhemmin. Saavutettujen tulosten käyttökelpoisuus oli henkilökohtaisesti oma arviointikriteerini opinnäytetyötä toteuttaessani. Pыр-

kiessäni kohti työni korkeaa käyttökelpoisuutta ja sovellettavuuden tasoa suunnitellussa käyttäjäjoukossa keskityin työtäni määrittävien Suomen Ladun toimintaperiaatteiden ja tarpeiden sekä lainsäädännön ja siihen perustuvien ohjeiden ymmärtämiseen. Koin että näiden kahden näkökulman yhteensovittaminen toiminnan osa-alueisiin liittyvän lainsäädännön vaatimukset täyttäen on kaikkein keskeisintä yhdistyksen turvallisuusasiakirjan laatimisessa. Oppimisen näkökulmasta pidänkin yksilöllisten turvallisuustarpeiden ymmärtämistä opinnäytetyöni henkilökohtaisesti merkittävimpänä oppimiskokemuksena. Yhdistyksen toimintaan, periaatteisiin ja henkilöstön toimintatapoihin tutustuttuani koin vahvasti omaavani jotain annettavaa toiminnan turvallisuuden edistämiseksi. Oman näkemykseni ja kohdeorganisaation tarpeiden yhteensovittaminen onnistui ammatillisen kehittymisen näkökulmasta mielestäni varsin ansiokkaasti.

Yhdistyksen tapauksessa turvallisuusasiakirjan laatimisen erityispiirre on yhdistysten jäsen toiminnan merkittävä rooli yhdistyksen kokonaistoimintaan nähden. Jäsenille tuotettavien palveluiden lukeutuminen lainsäädännössä määriteltävien kuluttajapalvelusten ulkopuolelle ei velvoita myöskään käsittelemään niitä yhdistyksen turvallisuusasiakirjassa. Näin ollen yhdistyksen omat tavoitteet turvallisuuden edistämiseksi ovat keskeisiä. Turvallisuusasiakirjan laatiminen, eli turvallisuuden vähimmäisvaatimusten ja niiden varmistamiseksi tehtyjen toimenpiteiden kirjaaminen ja esittäminen eivät ole yhdistyksen edun mukaista mikäli sillä ei pyritä kattamaan yhdistyksen koko toimintaa. Laatimassani opinnäytetyössä Suomen Ladun keskusjärjestötoiminnan osalta tavoitimme kattavuutta ja se mielestämme myös saavutettiin.

LÄHTEET

Anttila, P. 2005. Ilmaisuu, teos, tekeminen ja tutkiva toiminta. Hamina: Akatiimi.

Arvonen, S. 2004. Suomen Liikunta ja Urheilu ry, Yhdistyksen turvallisuusopas. SLU:n julkaisusarja 06/04. Helsinki: Suomen liikunta ja urheilu ry.

Isotalus, N. 2004. Kuluttajaviraston ohjeet ohjelmapalveluiden turvallisuuden edistämiseksi. MaaseutuMatkailu, Syksy 2004, 6-8.

Kuluttajavirasto 2003. Kuluttajaviraston ohjeet ohjelmapalveluiden turvallisuuden edistämiseksi. Kuluttajaviraston julkaisusarja 9/2003.

Pentti, V. 2003. Turvallinen yhteisö - turvattu yksilö. Helsinki: Yliopistopaino.

Suomen Latu, 2005. [Luettu 10.9.2005]. Yhdistyksen internet-sivustot osoitteessa <<http://www.suomenlatu.fi>>.

Tamminen, R. 1993. Tiedettä tekemään!. Jyväskylä: Atena.

Vilka, H. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Välkylä, T. 2003. Turvallinen yleisötilaisuus. Pori: Vammalan Kirjapaino.

Waitinen, M. & Ripatti, E. 2005. Turvallisesti työssä ja toimessa. 1.painos. Helsinki: Werner Söderström.

Wuolio, T. 2000. Tasokas liikunnan ohjaus turvaa nautinnon ja onnistumisen. Liikunnan ja Urheilun maailma, 08/2000. Suomen Liikunta ja Urheilu ry: 2000.

LIITTEET

Liite 1 Suomen Latu ry:n turvallisuusasiakirja.....	31
Liite 2 Toimeksiantajan arviointi.....	58

LIITE 1

SUOMEN LATU RY:N TURVALLISUUSASIAKIRJA

Suomen Latu ry:n turvallisuusasiakirjan sisällysluettelo

1. Saate
2. Turvallisuusasiakirjan tarkoitus
3. Suomen Latu ry:n toiminnan kuvaus
 - 3.1 Organisaatio ja turvallisuustoiminta
 - 3.2 Vastuut ja vakuutukset
4. Suomen Ladun toiminnan turvallisuus
 - 4.1. Yhdistyksen turvallisuustoiminnan tavoite
 - 4.2. Turvallisuuskulttuuri
 - 4.3. Riskit ja niiden hallinta
5. Suomen Latu ry:n turvallisuus- ja toimintaohjeet
 - 5.1 Suomen Ladun toimisto
 - 5.1.1 Työpaikan oma palo- ja turvallisuustarkastus
 - 5.2 Suomen Latu ry:n keskuskeskukset
 - 5.3 Henkilöstön matkustusturvallisuus
 - 5.4 Henkilöstön tietoturvallisuusohjeistus
 - 5.5 Liikuntatoiminnan turvallisuus
 - 5.5.1 Ohjelmapalveluiden turvallisuus
 - 5.6 Yleisötapahtumien turvallisuus
 - 5.6.1 Pelastus- ja turvallisuussuunnitelman laadinta
 - 5.6.2 Tapahtuman turvallisuusjärjestelyt
6. Yleiset turvallisuus- ja toimintaohjeet
 - 6.1 Onnettomuus- ja hätätilanne
 - 6.2 Tapaturmat ja niistä raportointi
 - 6.3 Päihtymys- tai huumausaine-epäily työpaikalla
 - 6.4 Ravinto- ja hygieniaohjeistus
 - 6.5 Kriisiviestintäohjeet
 - 6.6 Turman jälkihoito
7. Liitteet
 - 7.1 Riskienarviointi
 - 7.2 Yleinen hätätilanneohje
 - 7.3 Turvallisuustoimenpiteiden dokumentointilomake
 - 7.4 Tapahtuma- / onnettomuusilmoituslomake

1. Saate

Suomen Latu ry ja sen jäsenyhdistykset järjestävät vuosittain tuhansia liikunnallisia tapahtumia, joihin osallistuu yli 600 000 liikkujaa. Latulajit ovat suomalaisten suosituimpia liikuntaharrastuksia; kävelyä harrastaa lähes 2 miljoonaa, pyöräilyä 900 000, sauvakävelyä 760 000 ja hiihtoa 732 000. Latulaisten asiantuntemuksella ja turvallisuutta edistäväillä toimilla on vaikutusta suurten joukkojen käyttäytymiseen ja laadukkaan liikuntakulttuurin säilymiseen. Yllätyksille voimme harvoin mitään, mutta varautumalla ja ennakoimalla voimme estää onnettomia tapahtumia.

Viime vuosien lainsäädännön muutosten seurauksena seuroilta ja yhdistyksiltä odotetaan entistä enemmän toimia turvallisuuden edistämiseksi. Suomalaisten ikääntyminen, fyysisen kunnon lasku, liikuntaharrastuksen eriytyminen sekä mielenterveysongelmien lisääntyminen tulevat vaikuttamaan tapahtumien ja liikuntatoiminnan turvallisuustasoon. Onnettomuuksien ja tapaturmien ennaltaehkäisy, riskien arviointi, turvallisuussuunnittelu sekä omaehtoinen varautuminen ovat jokaisen tapahtumia ja tilaisuuksia suunnittelevan ja toteuttavan tahon lakisääteisiä velvollisuuksia. Kaavoihin kangistuminen, liiallinen rutiineihin luottaminen ja edellisten vuosien suunnitelmiin tukeutuminen eivät kuulu omasta ja muiden turvallisuudesta aidosti huolehtivan tapahtumanjärjestäjän toimintatapoihin.

Ulkoilu ja liikunta ylläpitävät terveyttä ja tuo hyvää oloa. Terveysliikunnan määritelmässä puhutaan turvallisuudesta ja yksilöllisestä annostelusta. Hyvin suunniteltu ja laadukkaasti toteutettu liikuntatapahtuma lisää harrastuksen motivaatiota sekä osallistujilla että toiminnan toteuttajilla. Suomen Latu ry:n turvallisuusasiakirja tuo esille yhdistyspohjaisen liikuntatoiminnan turvallisuuskäsitteitä. Tavoitteena on vahvistaa yhteisiä käytäntöjä ja siten edistää turvallisuuskulttuuria.

Suomen Ladun turvallisuusasiakirja on laadittu Laurea-ammattikorkeakoulun turvallisuusalan opiskelija Pasi Nuutisen opinnäytetyönä ja työtä on ohjannut sekä muokannut Suomen Ladun viestintäpäällikkö Sirpa Arvonen, joka on tuottanut Yhdistyksen turvallisuusoppaan Suomen Liikunta ja Urheilu ry:n ja Suomen Ladun yhteistyönä vuonna 2004. Asiakirjassa on huomioitu nykyinen lainsäädäntö sekä Kuluttajaviraston antama ohjeistus ohjelmanpalveluiden turvallisuuden edistämiseksi.

Suomen Latu ry on ulkoilun, retkeilyn ja terveystoiminnan keskusjärjestö. Suomen Ladun asiantuntemus perustuu 73 000 jäsenen, 239 paikallisen yhdistyksen ja valtakunnallisten tapahtumien järjestäjän organisointikokemukseen. Suomen Ladun ulkoilukeskuksissa ja valtakunnallisissa tapahtumissa on testattu turvallisuusasiakirjojen ja pelastussuunnitelmien laatimista ja toimivuutta usean vuoden ajan.

Lisätietoa Suomen Ladun internet-sivuilta osoitteesta www.suomenlatu.fi

2. Turvallisuusasiakirjan tarkoitus

Suomen Latu tuottaa hyvin erikokoisia ja luonteisia tapahtumia; 5-10 hengen ohjelmapalveluista tai kokouksista aina kymmenien tuhansien henkien massatilaisuuksiin. Jokaisen tapahtuman onnistuminen edellyttää huolellista suunnittelutyötä, kokemusta, ammattitaitoa ja nöyrää asennetta onnettomuuksien ennaltaehkäisytoimintaan ja varautumiseen. Osallistujien kunto- ja taitotasojen huomioiminen sekä selkeästi asetetut tavoitteet sekä realistiset aikataulut luovat perustaa turvallisuusjärjestelyille sekä riskienarvioinnille.

Suomen Ladun keskusjärjestötoiminnan turvallisuusasiakirja pyrkii tuomaan esille yhdistyksen turvallisuustoiminnan periaatteita ja se määrittelee pelisääntöjä tapahtumien ja toimintojen suunnittelulle. Asiakirja helpottaa tapahtumien järjestäjien suunnittelu- ja organisointityötä. Asiakirja ohjeistaa Suomen Ladun toimiston ja keskusten henkilöstöä toimimaan yhteisten käytäntöjen mukaisesti ja huomioimaan turvallisuusnäkökohdat.

Suomen Latu ry on asettanut tavoitteekseen luoda henkilöstönsä ja jäsenyhdistyksiensä keskuuteen vahvan turvallisuuskulttuurin. Tämän tavoitteen saavuttamisessa tämä asiakirja on osaltaan keskeisessä roolissa. Yhdistyksen toimintaan osallistuvien ja siihen liittyvien tahojen asenteet, toimintatavat, valmiudet sekä tiedot ovat yhteisen turvallisuuskulttuurin rakennusaineet, joiden varaan yhtenäinen tapa toimia, toisin sanoen turvallisuuskulttuuri rakentuu.

Turvallisuus on asenteita, ajattelua, työnjakoa ja toimintaa. Niiden tulisi vakiintua yhteiseksi arkipäivän toimintatavoiksi ja jokaisen toimijan tulisi hahmottaa oma vastuunsa. Sisäisellä turvallisuusajattelun osaa tunnistaa mahdolliset turvallisuusriskit ajoissa ja tilanteet ovat hallittuja. Turvallisuus lähtee pienistä asioista, oman toimipisteen siisteydestä, kiireen hallinnasta ja jokaisen omasta jaksamisesta.

Ohjeet antavat selkeät toiminta-ohjeet, jos jotakin ennakoimatonta tapahtuu ja näin on tarkoitus saada vahingot minimoitua. Yhdistyksen toiminnan turvallisuustaso on kunnossa silloin, kun onnettomuuksien ja vahinkojen torjunta on tehokasta ja kun yhdistyksen toimintoihin liittyvät riskit ovat pienimmillään.

Turvallisuus tuo laatua ja se on osa taloudellista ajattelua. Jokainen tapaturma, onnettomuus tai huolen aihe vähentää resursseja ja lisää kustannuksia. Onnistunutta turvallisuussuunnittelua voidaan mitata toimijoiden, osallistujien ja asiakkaiden tyytyväisyydellä, tapahtumien taloudellisuudella, toiminnan lisääntymisellä sekä konkreettisilla onnettomuus- ja ”läheltä piti”- tilanteiden luvuilla sekä vakuutustilastoilla. Viimevuosien turvallisuuskoulutus ja viestintä on jo tuottanut tulosta. Vakuutusyhtiön mukaan onnettomuudet ja tapaturmat Suomen Ladun toiminnasta ovat vähentyneet ja vakuutusmaksuille ei ole korottamisen tarvetta.

Turvallisuusasiakirja sisältää malleja suunnittelun ja valmistelun tueksi sekä muistilistoja turvallisen työn suorittamiseksi. Asiakirja sisältää turvallisuustoimintojen vähimmäisvaatimuksia, joiden mukaisesti yhdistyksen tapahtumissa tulisi Suomen Ladun henkilöstön sekä talkoolaisten osata toimia. Suunnitelmien tarkastus- ja hyväksymiskäytännöistä huolehtii Suomen Latu ry:n henkilöstö toimenkuviansa mukaisesti.

Tämän turvallisuusasiakirjan lisäksi turvallisuutta käsittelevinä ohjeina toimivat tapahtumiin erikseen laadittavat turvallisuus- ja pelastussuunnitelmat, jotka laaditaan tämän asiakirjan ohjeiden mukaisesti. Tapahtuman turvallisuusohjeiston muodostavat tämä turvallisuusasiakirja, tapahtumapaikan rakennuksen pelastussuunnitelma sekä tapahtumakohtainen pelastus- ja turvallisuussuunnitelma. Tapahtumakohtainen turvallisuusohjeistus tulee asianmukaisesti laatia ja poikkeuksetta hyväksyttävä, sekä perehdyttävä toimijat sen sisältöön.

Turvallisen tapahtuman resepti:

	ok
• ajoissa aloitettu huolellinen suunnittelu.....	☐
• kokemuksen ja asiantuntemuksen hyödyntäminen.....	☐
• yhteistyö eri tahojen kanssa.....	☐
• toimiva ja avoin viestintä.....	☐
• selkeät ja sovitut vastuut ja velvollisuudet.....	☐
• tekijöiden osaamisen varmistaminen.....	☐
• realistinen riskien arviointi.....	☐
• riskienhallinnan motivaatio ja osaaminen.....	☐
• toimijoiden motivointi ja perehdyttäminen.....	☐
• riittävät ensiaputaidot ja valmiudet.....	☐
• olosuhteet ja ympäristö huomioitu.....	☐
• käytettävien välineiden kunto ja laatu.....	☐
• osallistujien kunto ja taidot huomioitu.....	☐
• kriisiviestintä suunniteltu.....	☐
• vakuutukset kunnossa.....	☐
• pelastus- ja turvallisuussuunnitelma kunnossa ja ajan tasalla.....	☐

3. Suomen Latu ry:n toiminnan kuvaus

Suomen Latu toimii ulkoilun, retkeilyn ja terveysliikunnan keskusjärjestönä. Keskusjärjestöön kuuluu paikallisia tai lajikohtaisia jäsenyhdistyksiä, joita vuonna 2005 on 239. Jäsenyhdistyksiin kuuluvat jäsenet muodostavat Suomen Ladun jäsenistön, johon vuoden 2005 lopulla kuuluu lähes 73 000 ulkoilijaa. Suomen Ladun tavoitteena on kaikkien kansalaisten terveysliikunnan, retkeilyn ja ulkoilun edistäminen.

Suomen Ladun arvoina ovat:

- vastuullisuus
- vaikuttavuus
- kestävä kehitys
- tasavertaisuus
- taloudellisuus

Suomen Ladun toimintaan kuuluvat:

- ulkoilun asiantuntija ja edunvalvontatehtävät
- terveysliikunnan, ulkoilun ja retkeilyn koulutus- ja viestintätehtävät
- jäsenyhdistysten tukeminen ja yhteydenpito
- toiminta- ja tapahtumat

Suomen Latu ry organisoii ja järjestää:

- liikunnallisia yleisötapahtumia
- koulutusta ja perehdyttämistä
- kursseja ja valmennusta
- retkiä ja ohjelmallisia tapahtumia
- ohjelmapalveluita
- vaelluksia
- ulkoilu- ja tunturikeskustoimintaa
- hotelli- ja ravintolapalveluita keskuksissa

3.1 Organisaatio ja turvallisuustoiminta

Suomen Latu ry:n toimintalinjoista päättää järjestön liittokokous, joka kokoontuu vuosittaiseen syys- ja kevätkokoukseen. Liittokokouksessa kukin jäsenyhdistys on edustettuna ja on äänivaltainen jäsenmääränsä suhteessa. Kukin jäsenjärjestö on itsenäinen yhdistys, jonka toiminnasta vastaa kunkin yhdistyksen hallitus. Jäsenyhdistysten säännöt määrittelevät yhdistyslain mukaan kunkin yhdistyksen toiminnan.

Suomen Ladun liittokokous hyväksyy yhdistyksen säännöt, päivittää niitä tarvittaessa, hyväksyy toimintakertomuksen sekä toimintasuunnitelman. Liittokokous valitsee edustajat kolmivuotiskaudeksi järjestön hallitukseen, joka johtaa keskusjärjestön käytännön toimintaa. Suomen Ladun hallitus päättää yhdistyksen turvallisuuspolitiikasta ja linjaa turvallisuuskulttuuria. Yhdistyksen toiminnasta juridisesti vastaa hallitus.

Operatiivisena johtajana toimii Suomen Ladun toiminnanjohtaja, joka toimii hallituksen esittelijänä. Toiminnanjohtaja vastaa järjestön turvallisuustoiminnasta, -koulutuksesta, -suunnittelusta ja toteutuksesta. Suomen Ladun toimiston ja keskusten henkilöstölle on määritelty toimenkuvat ja tehtävät, jotka hallitus kokouksissaan vahvistaa. Toimenkuvien mukaisesti henkilöstö vastaa oman toimialueensa, yksikkönsä tai lajinsa turvallisuusasioiden käytännön toteuttamisesta, valvonnasta sekä seuraamisesta.

Suomen Ladun toimiston turvallisuustoiminnan kokonaisuuden koordinoimisesta, vuosittaisista turvallisuuskoulutustilaisuuksista ja henkilöstön perehdytyksen varmistamisesta sekä tämän turvallisuusasiakirjan päivittämisestä vastaa työsuojelupäällikkö. Suomen Ladun ulkoilu- ja tunturikeskusten turvallisuustoiminnasta vastaa kunkin keskuksen johtaja, joka hyväksyttää keskusten turvallisuusasiakirjat sekä toimittaa tapahtumaraportit Suomen Ladun toiminnanjohtajalle.

Suomen Latu toimii yhteistyössä jäsenyhdistystensä, kuntien, eri kansalais- ja liikuntajärjestöjen sekä toimijoiden kanssa. Suomen Latu myöntää lajiensa SM- ja MM- kilpailuja paikallisten järjestäjien järjestettäväksi. Näissä yhteistoiminnassa toteutetuissa tapahtumissa edellytetään turvallisuussuunnittelua ja turvallisia toimintatapoja ja Suomen Ladun toimihenkilöt valvovat niiden toteutumista omien toimenkuviansa mukaisesti.

Suomen Ladun organisaation turvallisuustehtävät:

organisaatiotaso/ toimija	turvallisuustoiminnan tehtävä	velvoitteet, kenelle vastuussa/ raportointivelvollisuus	aikataulu
liittokokous	säännöt, toimintasuunnitelma	yhdistyslaki, vastuussa jäsenille	2 kertaa vuodessa
hallitus	turvallisuuspolitiikka, turvallisuuskulttuuri, toimenkuvat, SM- tapahtumien myöntäminen	liittokokous, yhdistyslain mukaan juridinen vastuu	kokoontuu 8 kertaa vuodessa
toiminnanjohtaja	keskusjärjestön turvallisuusjohtaminen, organisaation turvallisuussuunnittelu, turvallisuustoimien resursointi, työnjako, henkilöstö- ja taloudelliset resurssit,	hallituksen esittelijä	toteutus vuosittain, kuukausittain, viikottain, päivittäin
toimiston työsuojelupäällikkö	Suomen Ladun turvallisuusasiakirjan seuranta, päivitys, henkilöstön perehdytys, tilastointi, palautteet	toiminnanjohtajalle	toteutus vuosittain, kuukausittain, viikottain, päivittäin
keskuksen johtaja	keskuksen turvallisuustoimet, turvallisuusjohtaminen, työnjako, henkilöstö- ja taloudelliset resurssit, ohjelmapalveluiden turvallisuus, kuluttajan suoja, hygienia	raportoi toiminnanjohtajalle	toteutus vuosittain, kuukausittain, viikottain, päivittäin
yksiköiden esimiehet	turvallisuustoimet, tapahtumien ja liikunta-toiminnan turvallisuusjohtaminen, työnjako, henkilöstö- ja taloudelliset resurssit, ensiaputaito, oma ammattitaito ja osaaminen	raportoi toiminnanjohtajalle	toteutus vuosittain, kuukausittain, viikottain, päivittäin
laji/projekti/kampanja vastuuhenkilö toimenkuvien mukaisesti	tapahtumien turvallisuus- ja pelastussuunnitelmien teko, valvonta ja toteutus, turvallisuustoimet, toimijoiden turvallisuuskoulutus, turvallisuus- ja ensiapuvälineet, työnjako, ensiaputaito, oma ammattitaito ja osaaminen	raportoi yksikön/toiminnon esimiehelle	toteutus vuosittain, kuukausittain, viikottain, päivittäin, tunneittain, tapahtumittain, lajeittain.

lajikouluttaja, ohjaaja, vetäjä	ammattitaito, koulutus, osaaminen, omien taitojen arviointi, asiakaspalvelu, ensiapu- tai ensiapuvälineet, viestintätaidot, oma fyysinen kunto	kunkin tapahtuman vastuuvetäjä/johtaja	kukin tapahtuma/ ohjaustilanne
---------------------------------	--	--	--------------------------------

3.2 Vastuut ja vakuutukset

Yhdistys on vastuullinen toimija ja se voi joutua korvausvelvollisuuteen huolimattoman tai laiminlyödyn toiminnan johdosta. Yhdistys voi joutua korvausvelvolliseksi ulkopuoliselle; sopimuskumppanilleen, omalle jäsenelleen tai täysin ulkopuoliselle aiheuttamastaan vahingosta. Yhdistyksen hallituksen jäsen, yhdistyksen toimihenkilö tai tilintarkastaja on velvollinen korvaamaan vahingon, jonka on toimessaan tahallisesti tai tuottamuksellisesti aiheuttanut yhdistykselle. Lisäksi he voivat joutua korvausvelvollisiksi, kun ovat aiheuttaneet vahinkoa yhdistyksen jäsenelle tai sivulliselle yhdistyslakia tai yhdistyksen sääntöjä rikkomalla.

Yhdistyksen työntekijäasemassa oleva voi joutua korvaamaan vahingonkorvauslaissa säädetyllä tavalla yhdistykselle tai ulkopuoliselle aiheuttamansa vahingon. Vahingonkorvausta oikeudessa pohdittaessa otetaan huomioon vahingon synty tapa, korvausvelvollisen tuottamus tai huolimattomuus sekä syy-yhteys tällaisen menettelyn tai laiminlyönnin ja vahingon syntymisen välillä. Huomioitavaa on että, huolimattomuutta on myös ryhtyminen tehtävään, jota ei hallitse. Tuottamuksen määrä sekä vastuuvollisen asiantuntemus tai sen puute voivat vaikuttaa korvattavan vahingon määrään. Yhdistyksen hallitukselle myönnetystä vastuuvapaudesta päättäminen liittyy korvausvelvollisuuteen. Jos vastuuvapaus on myönnetty, korvausta yhdistykselle ei voida vaatia niiden seikkojen perusteella, jotka olivat tiedossa vastuuvapaudesta päätettäessä. Jäsenelle ja sivulliselle aiheutetussa vahingossa vastuuvapauden myöntäminen ei poista korvausvelvollisuutta.

Vahingon sattuessa tapahtuman järjestäjän tulee kyetä osoittaa menetelleensä kaikin tavoin huolellisesti vahingon välttämiseksi.

Tapahtuman järjestäjällä tulee olla vastuuvakuutus ja tapaturmavakuutus, jotka tarvittaessa korvaavat kärsineelle osapuolelle. Vakuutukset eivät kuitenkaan vapauta millään tavoin turvallisuusjärjestelyjen toteuttamisvelvollisuudesta. Korvaustapauksissa moitittava toiminta voi alentaa tai evätä korvauksen kokonaan.

Suomen Ladulla on voimassa oleva vastuuvakuutus vakuutusyhtiö Pohjolassa (vakuutusnumero _____) ja kaikkia yhdistyksen toimintaan osallistuvia koskee tapaturmavakuutus (vakuutusnumero _____).

4. Suomen Latu ry:n toiminnan turvallisuus

Suomen Latu ry:n toiminnassa on jo usean vuoden ajan suoritettu turvallisuussuunnitelua eri tapahtumien suunnitteluvaiheesta alkaen. Jäsenyhdistykset ovat laatineet oman toimintansa turvallisuusasiakirjoja ja -suunnitelmia keskusjärjestön ohjeistamana. Toimintamallin ylläpitäminen, kehittäminen sekä yhdistysten koulutus on keskusjärjestön tehtävä.

Useat jopa kansainvälisen tason saavuttaneet tapahtumat niin kilpailujen kuin terveysliikunnan merkeissä ovat yhdistyksen maineen ja toiminnan laadun kannalta näytönpaikkona, joissa turvallisuusasioista huolehtimalla voidaan taata sekä toiminnan jatkuvuus että osallistujien terveyden ja hyvän olon edistäminen.

Turvallisuus on keskeinen elementti yhdistyksen korkealaatuisten toimintojen ja palveluiden toteutumisessa.

4.1 Yhdistyksen turvallisuustoiminnan tavoite

Terveyden ja hyvinvoinnin ylläpitäminen on Suomen Latu ry:n turvallisuustoiminnan perusta. Riippumatta omasta kunto- tai taitotasostaan jokaisen liikkujan tulee voida osallistua turvallisesti mielin hänelle suunnattuun toimintaan. Tapahtumia suunniteltaessa osallistujien erilaiset lähtökohdat tulee huomioida, eikä ohjata ihmisiä liian haastavien toimintojen pariin ilman huolellista perehdyttämistä ja asiantuntevaa opastusta.

Retkeilyn, ulkoilun ja terveysliikunnan kautta aikaansaadaan toisille arkipäiväisiä kokemuksia tai harjoitteita, kun taas toisille sama toiminto voi antaa parhaimmillaan ikimuistoisesta elämyksen. Mitä turvallisemmaksi henkilö olonsa näissä aktiviteeteissa kokee, sitä helpompi hänen on jatkaa uusia kokemuksia etsien.

Turvallisuustoiminnalla riskit saatetaan hyväksyttävälle tasolle, siten että riskien olemassa olosta huolimatta toimintaa on turvallista jatkaa. Loppujen lopuksi tuon hyväksyttävyyden tason määrittelee jokainen liikkuja itse. Vaaralliseksi kokemaansa toimintaan ei kenenkään tule lähteä mukaan, vaan tällöin järjestäjän tulisi pystyä osoittamaan esimerkiksi turvallisuussuunnitelman avulla, että toiminnan jatkamiseen liittyvät riskit ovat hallinnassa ja niiden toteutumisen varalle on selkeät ja kattavat toimintaohjeet.

Suomen Ladun työnantajaroolin kannalta turvallisuustoiminta ja onnettomuuksien ennaltaehkäisy on osa henkilöstön hyvinvointi- ja työkykytoimintaa.

4.2 Turvallisuuskulttuuri

Laki kulutustavaroiden ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta määrittelee yhdistyksen palvelun tuottajaksi aina kun toimintaan voi osallistua yhdistyksen ulkopuolinen henkilö tai yhdistys tuottaa jäsenistölleen tai ulkopuoliselle (esimerkiksi yritykselle) maksullisia, taoudellisesti tuottavia palveluita. Kyseisen lain mukaan palvelusta ei saa aiheutua vaaraa kuluttajan tai palvelun vaikutuspiiriin kuuluvan henkilön terveydelle tai omaisuudelle. Näin lainsäädäntö velvoittaa toimimaan turvallisuuden edistämiseksi, vaikka ilman lainsäädäntöäkin tämän tulisi olla jokaisen toimijan peruseriaatteena.

Muutaman viime vuoden aikana Suomen Latu ry on onnistunut menestyksekkäästi luomaan käytäntöjä tapahtumien turvallisuuden edistämiseksi. Turvallisuussuunnittelua toteuttamalla on helpotettu tapahtumien suunnittelua, nopeutettu työnjakoa sekä luotu

muistilistoja tapahtumien vastuuhenkilöiden käytettäväksi. Suunnitelmien laadinta- ja hyväksymiskäytänteitä pyritään entisestään yhtenäistämään ja tehostamaan, jotta suunnittelun merkitys tiedostettaisiin entistä laajemmin. Nykyisiä käytänteitä yhtenäistämällä ja kehittämällä saavutetaan yhtenäisiä toimintamalleja niin onnettomuuksien ennaltaehkäisemiseksi kuin myös onnettomuuksissa toimimiseksi.

Yhdistyksen turvallisuuskulttuurin voidaan kuvata karkeasti rakentuvan henkilöstön keskuudessa vallitsevista asenteista, toimintatavoista, valmiuksista sekä käytettävissä olevista tiedoista. Näiden tekijöiden yhteisvaikutuksesta ilmenee turvallisuuden rooli yhdistyksen toiminnassa. Turvallisuuden markkina-arvoakaan ei voitane helposti yliarvioida. Turvallisuuskulttuuria ei voida nopeasti ja yksinkertaisesti muokata vaan se voidaan aloittaa vasta yhdistyksen johdon sitoutumisen jälkeen. Johdon sitoutuminen osoittaa muutoksen olevan koko henkilöstön yhteinen asia. Tämän jälkeen muutosta voidaan alkaa jalkauttaa henkilöstön keskuuteen.

Tämän turvallisuusasiakirjan yhdeksi tavoitteeksi on asetettu turvallisuusajattelun jalkauttaminen henkilöstön sekä jäsenyhdistysten keskuuteen. Turvallisuuskulttuurin saattaminen entistä toimivammaksi on sitä vastoin pitkäkestoinen polku, jolla Latulaiset ovat jo viime vuosien aikana varsin vakaita askeleita ottaneet. Turvallisuutta ei voida ostaa tai hankkia muualta, se luodaan itse. Asenteiden ja vakiintuneiden toimintatapojen muokkaaminen on haaste kenelle tahansa, eikä valmiuksien tai tietojen ylläpitäminenkään tapahdu itsestään. Jokainen ennalta ehkäisty onnettomuus ja oikeat toimenpiteet vahingon sattuessa ovat kuitenkin osoituksia turvallisuustyön oikeellisuudesta.

Turvallisuutta ei voi ostaa tai hankkia muualta. Se pitää luoda itse.

4.3 Riskit ja niiden hallinta

Suomen Ladussa jokainen toimihenkilö tekee vähintään kerran kahdessa vuodessa riskianalyysin omasta toiminnastaan ja tehtävistään. Eri kohteiden ja palveluiden turvallisuusasiakirjojen laatimisen yhteydessä tehdään riskianalyysi, jonka perusteella päätetään ennaltaehkäisevät toimenpiteet ja onnettomuuksiin varautuminen. Isojen yleisötapahtumien turvallisuussuunnittelussa käytetään myös riskianalyysiä. Toimintaympäristön riskit tulisi kartoittaa uudelleen vähintään olosuhteiden tai toiminnan muutosten yhteydessä. Ohjeellinen vähimmäisvaatimus riskienarvioinnin suorittamisen uusimiseksi on kaksi (2) vuotta. Sama pätee myös muuhun turvallisuussuunnitteluun, sillä esimerkiksi yhteystietojen tai karttojen vanhentuminen voi osoittautua kohtalokkaaksi, mikäli joudutaan tukeutumaan vanhentuneeseen suunnitelmaan.

Turvallisuusasiakirjan laadinnan yhteydessä toteutettuun Suomen Latu ry:n turvallisuuskulttuurin kehittämishankkeeseen sisältyi osalle henkilöstöstä kohdistettu riskianalyysi. Riskianalyysin keinoin pyrittiin löytämään keskeisiä yhdistyksen toimintaan liittyviä turvallisuusriskejä, jotka toteutuessaan aiheuttaisivat vaaratilanteen joko henkilöstölle tai muille tapahtumiin osallistuville liikkujille.

Oman työn analysointina tapahtunut riskien arviointi nosti esiin työntekijän tehtävistä riippumattomia riskejä, joiden arvioitiin toimenkuvasta riippumatta aiheuttavan vaaratilanteita. Vaaratilanteiden seurauksiksi arvioitiin esimerkiksi tapaturmaisia loukkaantumisia, maineen ja talouden heikkenemistä, työn laadun kärsimistä sekä työkyvyn ja tuottavuuden laskemista. Esitettyjen toimenpide-ehdotusten avulla vaaratilanteita aiheuttavat riskit pyritään poistamaan tai minimoimaan ennen niiden toteutumista. Toimenpide-ehdotuksia on hyödynnetty tämän turvallisuusasiakirjan sisältöä laadittaessa.

Seuraavassa käsitellään keskeisimpiä riskianalyyssissä esille tulleita vaaratilanteita ja ehdotettuja toimenpiteitä niiden ehkäisemiseksi.

Toimistotyöskentely.

(Havaittiin vähintään keskitason vaara- ja ongelmatilanteiden lähteeksi)

Yleisimmät vaara- ja ongelmatilanteet: *kiire, uupuminen, huono työergonomia (asento, valaistus, lämpötila), tietotekniset ongelmat, tulipalo, asiattomat henkilöt ja epäjärjestys toimistossa.*

Toimenpide-ehdotukset: *töiden priorisointi, taukojumppa, poistumisharjoitukset, poistumisteiden tyhjentäminen, ensiapukurssin järjestäminen, tauoista muistuttaminen, ohjeiden päivittäminen, siisteys ja järjestys.*

Ryhmien ohjaaminen.

(Havaittiin vähintään keskitason vaara- ja ongelmatilanteiden lähteeksi)

Yleisimmät vaara- ja ongelmatilanteet: *ennakkotiedot ryhmistä puutteelliset/virheelliset, kiire, viestinnän vaikeudet, omien kykyjen yliarvioiminen, ohjeistus vaillinainen, unohdukset, ryhmän liiallinen innokkuus, ohjaajan tai osallistujan loukkaantuminen.*

Toimenpide-ehdotukset: *turvallisuussuunnittelu, ensiaputaidot, tieto- ja taitotasojen selvittäminen ennakoon ja välittäminen jokaiselle ohjaajalle, realistinen ajankäyttö.*

Tapahtumien suunnittelu ja toteutus.

(Havaittiin keskitason vaara- ja ongelmatilanteiden lähteeksi)

Yleisimmät vaara- ja ongelmatilanteet: *tietojen ja taitojen puutteet, perehdytyksen puute, ei riittävästi aikaa ideoinnille ja suunnittelulle, järjestyshäiriöt, onnettomuudet, loukkaantumiset, heikko panostaminen tapahtumaan.*

Toimenpide-ehdotukset: *suunnittelutyö yhdessä kaikkien tahojen kesken, huolellisempi perehdytys tehtäviin, vastuiden selkeämpi jakaminen, toimintakulttuurin muutos, riittävien resurssien varaaminen.*

Ajoneuvolla liikkuminen.

(Havaittiin vähintään keskitason vaara- ja ongelmatilanteiden lähteeksi)

Yleisimmät vaara- ja ongelmatilanteet: *Väsyminen, uupuneena ajaminen, rattiin nukahtaminen, huonot keliolosuhteet, tekniset viat.*

Toimenpide-ehdotukset: *Turvavyön käyttäminen, talon auton kunnossapidon vastuutus, omien ajotaitojen kehittäminen, riittävän ajan varaaminen, taukojen pitäminen.*

Ongelmatilanteista tulee keskustella ja niistä ilmoittamiselle tulee luoda käytäntö. Ongelmatilanteet käydään läpi kunkin asian vastuuhenkilön kanssa ja niistä ilmoitetaan työsuojelupäällikölle. Ongelmatilanteessa jokaisen tulee tietää kuinka toimia, tai ainakin tulee tietää joku joka tietää. Tämä pätee kaiken tyyppisessä toiminnassa. Vastuiden tulee olla niin selkeitä ja päivitettyjen yhteystietojen niin helposti saatavilla, ettei ”mitenkäs nyt toimitaan” -tilannetta pääse syntymään. Mikäli turvallisuusasiakirjan ja turvallisuussuunnitelmi- en tuella pystytään tällaisesta tilanteesta pelastamaan, ovat ne ajan tasalla, oikein laaditut ja huolella perehdytetyt. Korostettakoon siis, ettei yksin niiden olemassa oleminen pe-

lasta ketään. *Jokaisen tulisi myös hallita niiden keskeiset periaatteet ja omata keskeisimmät toimintatavat ja valmiudet. Siitä turvallisuuskulttuurin edistämässä on kysymys.*

Toimivassa turvallisuuskulttuurissa keskeistä on yhteisten turvallisuusperiaatteiden noudattaminen ja sovitujen toimintatapojen sekä valmiuksien ylläpitäminen.

5. Suomen Latu ry:n turvallisuus- ja toimintaohjeet

Seuraavia ohjeita täydentävät kiinteistöjen ja tapahtumien pelastus- ja turvallisuussuunnitelmat sekä Suomen Liikunta ja Urheilu ry:n Yhdistyksen turvallisuusopas. Yhdessä nämä kirjalliset turvallisuuskirjoitukset muodostavat Suomen Latu ry:n turvallisuustoiminnan rungon. On kuitenkin ehdottoman tärkeää muistaa, etteivät kirjalliset suunnitelmat ja ohjeet itsessään riitä turvallisuuden toteutumiseksi. Turvallisuus syntyy kokemuksen, viisauden ja ammattitaidon oikean hyödyntämisen kautta. Käytännössä se näkyy huolellisena suunnitteluna, riittävinä resursseina, sujuvana tiedonkulkemisena ja ennen kaikkea tyytyväisinä ihmisinä.

5.1 Suomen Latu ry:n toimisto

Vinkit turvalliseen työpäivään

- Nuku riittävästi, työpäiväkin sujuu silloin paremmin
- Tarkista jo nyt, että kaikki tarpeellinen on mukana. Ei tarvitse myöhemmin kääntyä takaisin
- Syö aamupala kotona, älä ajaessasi työpaikalle
- Käytä autoillessasi aina turvavyötä ja pyöräillessäsi pyöräilykypärää
- Tarkkaile ajoneuvosi kuntoa ja pidä se kunnossa säännöllisin huolloin
- Älä jätä arvoesineitä autoosi
- Muista lukita kulkuneuvosi
- Kytkä valot sisätiloissa liikkuessasi, ettet kompastu ja kolhi itseäsi
- Kun napsautat kahvinkeitin päälle, huolehdi ettei se kuumetessaan pääse sytyttämään ympäröiviä tavaroita
- Ennen kuin aloitat työt, huolehdi että työasemasasi valaistus on säädetty sopivaksi
- Pidä taukoja. Venyttele välillä välttää lihaskipuja ja jaksat jatkaakin paremmin
- Ruokatunnilla nauti ruoasta ja työtovereidesi seurasta. Saat energiaa loppupäiväksi
- Ennen kuin päätät työpäiväsi, katso että työtilasi on siisti ja sulje lähtiessäsi väliovet
- Älä nouse rattiin mikäli olet kovin väsynyt. Koeta piristää itseäsi vaikka viettämällä hetki raittiissa ilmassa
- Jätä työasiat työpaikalle. Rentoudu kotona ja lepää seuraavaa työpäivää varten, miettimättä sitä kuitenkaan liikaa

Kiinteistön pelastus- ja turvallisuussuunnitelmaan tulee perehtyä, sillä se kertoo

- mitkä ovat kiinteistön todennäköisimmät vahinko- ja vaaratilanteet
- mitä kyseisistä vahinko- ja vaaratilanteista voi seurata ja kuinka niissä toimitaan
- kuinka vaaratilanteiden toteutumista ehkäistään
- mitkä ovat kiinteistön poistumis- ja suojautumismahdollisuudet
- millaiset sammutus- ja pelastustehtävien järjestelyt kiinteistössä on
- turvallisuushenkilöstön kokoonpanosta sekä sen kouluttamisesta
- muun henkilöstön perehdyttämisestä turvallisuusasioihin
- kiinteistössä olevan palo- ja pelastusmateriaalin määrät ja sijainnit
- millä edellytyksin tiloissa voidaan suorittaa tulitöitä
- jatkuvuussuunnittelusta, jolla turvataan toiminnan jatkuminen vakavan häiriötilanteen jälkeen
- suunnitelmasta käy myös ilmi, kuinka toimit sähkön-, lämmön- tai vedenjakelussa tapahtuvien häiriöiden aikana (pääsulkujen sijainnit, isännöitsijän yhteystiedot)
- suunnitelman liitteenä on myös ohje mahdollisen häiriintäsoiton tai pommiuhkauksen vastaanottamista varten, erityisesti toimiston puhelinvaihteesta hyödynnettäväksi

Mikäli vaaratilanteiden ehkäisytoimenpiteistä huolimatta syntyy poikkeustilanne (esimerkiksi vakava tulipalo), jolloin toimintaa ei entisissä toimitiloissa voida enää jatkaa, Suomen Ladun toimiston henkilöstö kutsutaan koolle kriisikokoukseen Töölönlahden ulkoilukeskukseen.

Ilkivalta-, varkaus- ja murtotapauksiin tulee varautua seuraavasti:

- erityisesti tietokoneet ja muut audiovisuaaliset laitteet ovat turvamerkitty, luetteloitu ja valokuvattu
- laitteiden asiaton käyttö suojataan mahdollisuuksien mukaan esimerkiksi salasanoin
- tilojen ovikoodeja käytetään ja ne vaihdetaan säännöllisesti
- ovikoodeja tai muita tietoja kulunvalvonnasta ei anneta vahingossakaan sivullisten tietoon
- avainten katoamisesta tulee ilmoittaa välittömästi eteenpäin taloushallinto-osastolle
- älä lainaa avaimia, ellet voi olla varma niiden asiallisesta käytöstä
- älä pidä mukana avaimia, joita et tarvitse

- mikäli saavut aamulla työpaikallesi ja havaitset tiloihin kohdistuneen ilkivaltaa tai murtoyrityksen
 - tarkkaile varovasti ympäristöäsi ja pysy rauhallisena
 - älä mene sisälle, sillä tekijä voi olla vielä paikalla
 - mikäli kohtaat murtautujan ja sinua uhataan, älä vastustele vaan tottele rauhallisesti
 - aina havaitessasi tekijän, pyri painamaan mieleesi yksilöllisiä tuntomerkkejä, joiden perusteella hänet voitaisiin myöhemmin tunnistaa
 - ilmoita välittömästi poliisille ja sitten Suomen Ladun toiminnanjohtajalle ja/tai talouspäällikölle
 - pyri olemaan koskematta mihinkään, ettei tarpeettomasti hankaloita asian selvittämistä
 - estä asiattomien pääsy tapahtumapaikalle
 - kirjaa tapahtumapaikalta tekemäsi havainnot muistiin
 - jatkon suhteen toimintaohjeet antaa poliisi

Suomen Latu ry:n työsuojelupäällikön velvollisuuksiin kuuluu huolehtia, että

- yhdistyksen turvallisuusasiakirja, sekä toimiston pelastus- ja turvallisuussuunnitelma ovat ajan tasalla
- toimiston henkilöstö kutsutaan vähintään kerran vuodessa turvallisuuskoulutukseen, jossa
 - käsitellään ja tarpeen mukaan päivitetään yhdistyksen turvallisuusasiakirja
 - käsitellään ja tarpeen mukaan päivitetään kiinteistön pelastus- ja turvallisuussuunnitelma
 - kerrataan käytännössä kiinteistön poistumis- ja sammutusjärjestelyt
 - riskienarviointia suoritetaan työpisteissä säännöllisesti (lomake liitteenä)
 - käydään läpi muut tarpeelliseksi katsotut turvallisuusasiat
- tarpeen mukaan tai vähintään kerran vuodessa henkilöstölle tarjotaan mahdollisuus suorittaa
 - ensiapukurssi
 - järjestyksenvalvojakurssi
 - hygieniapassi
- toimistossa toteutetaan henkilöstön poistumisharjoitus kerran vuodessa
- turvallisuuskoulutuksista ja suoritetuista turvallisuustarkistuksista pidetään kirjaa (liite)
- Suomen Latu ry:n ja sen jäsenjärjestöjen järjestämiin tapahtumiin laaditaan aina pelastus- ja turvallisuussuunnitelma, ja että se tarkistetaan ja hyväksytään Suomen Ladun toimistolla hyvissä ajoin ennen tapahtuman alkua
- ennen tapahtuman alkua turvallisuusjärjestelyt tarkistetaan yhdessä tapahtuman turvallisuusvastavain kanssa. Havaitut puutteet tulee vaatia korjattavaksi välittömästi

Lisäksi työsuojelupäällikön tulee

- perehtyä
 - työsuojelusäännöksiin, -määräyksiin ja -ohjeisiin
 - työn turvallisuutta ja terveellisyttä koskeviin työpaikan oloihin ja seurata niiden kehitystä ja ryhtyä toimiin havaitsemansa epäkohdan tai puutteen poistamiseksi
- osallistua
 - työpaikan työsuojelun toimintaohjelman valmisteluun
 - työsuojelutarkastuksiin ja -tutkimuksiin
 - työkykyä ylläpitävään toimintaan työpaikalla
- huolehtia
 - työsuojelumääräyksiä ja -ohjeita koskevan tarpeellisen tiedon välittämisestä työnantajalle, esimiehille ja työntekijöille
 - työn turvallisuuteen ja terveellisyteen liittyvien käyttöönotto- ja kunnossapitotarkastusten teettämisestä
 - työnantajan ja työntekijöiden välisen yhteistoiminnan järjestämisestä, ylläpitämisestä ja kehittämisestä

- ensiaputoiminnasta ja -koulutuksen järjestämisestä
- työsuojeluun liittyvästä työnopastuksesta, koulutuksesta ja tiedotuksesta
- tutkimuksen järjestämisestä työpaikalla sattuneen tapaturman tai havaitun tapaturmavaaran tai työpaikalla ilmenneiden työstä johtuvien sairauksien johdosta

Työsuojelupäällikön tehtävät on määritelty asetuksessa työsuojelun valvonnasta (956/1973, 17 §).

5.1.1 Työpaikan oma palo- ja turvallisuustarkastus

Työsuojelupäällikkö tai hänen nimeämänsä henkilö suorittaa yhteistoiminnassa muiden työntekijöiden kanssa työpaikan säännöllisen palo- ja turvallisuustarkastuksen vähintään kerran vuodessa seuraavan tarkistuslistan mukaisesti.

Palo- ja turvallisuustarkastuksen suorittaminen

- Pelastus- ja turvallisuussuunnitelma on ajan tasalla
- Turvallisuusorganisaatio on olemassa ja sen henkilöstö koulutettu
- Muun henkilöstön ensiapu- ja, alkusammutuskoulutus on kunnossa
- Palon syttymisen estäminen kiinteistössä on kunnossa
 - sisä- ja ulkoalueet ovat siistit ja kalusto on järjestyksessä
 - lämpökeskuksen ja sähkökaappien edustat ovat vapaat
 - valaisimissa suojakuvut ja lamput kunnossa
 - työkoneiden suojarusteet ovat kunnossa
 - sähkölaitteet ovat kunnossa ja ne on huollettu
 - roskikset ja roskakatos ovat siistit
 - tupakoinnista annettuja ohjeita noudatetaan
- Palon ja palokaasujen leviämistä rajoittavat tekijät ovat kunnossa
 - palo-osastointi on kunnossa
 - palo-ovien itsestään sulkeutuvat mekanismit toimivat
 - läpiviennit osastoivissa seinissä ovat tiiviit
 - suljettuina pidettävät palo-ovet on merkitty
 - savunpoistoa varten varatut ikkunat tulee olla avattavissa
- Turvallisen poistumisen onnistumiseksi
 - poistumistiet on merkitty
 - poistumiseen käytettävät ovet on avattavissa ilman avainta
 - poistumishjeet näkyvillä ja käskyn välittämiskäytänteet ovat selvillä
 - henkilökunta tuntee poistumisreitit ja kokoontumispaikat
 - sisäinen hälytys välittyy kaikkialle kiinteistöön
- Palon sammuttamisen mahdollistamiseksi
 - pelastustie ja sen edusta on vapaana
 - sähkötaulujen ja alkusammutuskaluston edusta ovat vapaat
 - alkusammutuskalusto huollettu (keltaisen tarran teksti ”seuraava huolto xx / 20xx”)
 - alkusammutuskalusto paikoillaan, eikä kaluston tai kylttien edessä ole esteitä
 - mikäli automaattinen paloilmoitinlaite tai sammutusjärjestelmä on asennettu, se toimii ja on huollettu
 - palovaroittimissa paristot paikallaan ja paristoissa virtaa jäljellä
 - palotikkaat ovat kunnossa
- Tuhopoltojen ehkäisemiseksi
 - jäteastiat ja roskalavat ovat vähintään 8 metrin päässä kiinteistöstä
 - piha-alueen valaistus on kunnossa
- Väestönsuojelun toteuttamiseksi
 - lähimmän väestönsuojan sijainti on henkilöstön tiedossa
 - suojan suojelumateriaali ja suojan tilat ovat kunnossa
 - suojan tiiviyskoe on tehty vuosittain
 - suojan kunnossapidosta vastaavan henkilön yhteystiedot on ajan tasalla
- Kulunvalvonta ja kiinteistövalvontajärjestelmät (rikosilmoitinlaite tms.) toimivat
- Avaintenhallinta on kontrolloitua ja avaimia ei ole asiattomien hallussa
- Vaarallisten aineiden säilytystilat ja käyttöluvut ovat kunnossa
- Seuraavan tarkastuksen ajankohta on ____.

Työpaikalla jokainen on velvollinen ilmoittamaan havaitsemistaan epäkohdista.

5.2 Suomen Latu ry:n keskuksset

Suomen Latu ry:n keskuksset järjestävät useita eri lajeja ja liikuntamuotoja sisältäviä toimintoja sekä palveluita ympäri vuoden. Ulkoilu-, retkeily- ja terveystuotto- ja turvallisuusohjeita oman turvallisuusasiakirjansa sekä pelastus- ja turvallisuusohjeiden avulla. Keskuksien toiminnassa huomioidaan lisäksi majoituspalveluiden, ravintola-, sauna-, ja juhlatilaisuuksien järjestämisen erityisnäkökulmat ko. keskuksen toiminnan mukaisesti.

Keskuksset hyödyntävät soveltuvin osin tämän turvallisuusasiakirjan tarkistuslistoja ja turvallisuusohjeita oman turvallisuusasiakirjansa sekä pelastus- ja turvallisuusohjeiden avulla. Keskuksien toiminnassa huomioidaan lisäksi majoituspalveluiden, ravintola-, sauna-, ja juhlatilaisuuksien järjestämisen erityisnäkökulmat ko. keskuksen toiminnan mukaisesti.

Lisäksi keskuksien tulee huolehtia siitä että:

- kiinteistöjen pelastus- ja turvallisuusohjeet on päivitetty, hyväksytty, perehdytetty ja niihin liittyvien toimintojen suorittamista on harjoiteltu
- keskuksien toiminnasta ja palveluista laaditaan turvallisuusasiakirja
- yleisötapahtumista laaditaan pelastus- ja turvallisuusohje
- retkistä ja muista toiminnoista on laadittu omat turvallisuusohjeensa
- asianmukainen turvallisuusorganisaatio on olemassa
- turvallisuusorganisaatio tuntee vastuunsa ja tehtävänsä, kouluttaa sekä opastaa muuta henkilöstöä
- ohjelman läpivientiin liittyvät turvallisuusohjeet kerrotaan aina ennen toiminnan käynnistymistä kaikille osallistujille
- toimintaan osallistujille lähetetään tarvittaessa etukäteisohjeet

5.3 Henkilöstön matkustusturvallisuus

Muistathan ennen matkustamista varmistaa, että

- tunnet Suomen Ladun vakuutusurvan sekä Sinulla on vakuutusyhtiön yhteystiedot
- tiedät kuinka toimia ja kehen ottaa yhteyttä ongelmatilanteessa
- tarvittavat matkustusasiakirjat, kuten passi ja viisumi, ovat voimassa ja mukana
- olet ottanut kopiot tärkeimmistä matkustusasiakirjoista sekä luotto- ja ajokorteista
- kappioista ainakin yhden olet pakannut mukaan ja yhden jättänyt kotiin ja työpaikallasi
- olet jättänyt työpaikallasi myös kopion matkustusohjeistasi
- mukanasasi ovat kaikki tarvitsemasi reseptit, lääkkeet ja muut tarvitsemasi terveydenhuolto-otteet
- ulkomaille lähtiessäsi olet selvittänyt kohdemaan turvallisuustilanteen UM:n internet-sivuilta
- tunnet hieman kohteen kulttuuria ja tapoja, herätät näin vähemmän huomiota
- terveydentilasi on riittävän hyvä matkustamista varten
- olet hankkinut tarvittavat rokotukset
- olet koonnut tärkeät yhteystiedot yhteen ja säilytät vähintään yhtä kopiota aina mukanasasi
- ajoneuvolla liikkuessasi rattiin nousee levännyt ja kokenut kuski
- ajoneuvo on asianmukaisesti huollettu ja kunnossa
- aikataulusi ei ole liian tiukka, ts. olet varannut matkustamiselle riittävästi aikaa
- arvotavarasi on pakattu suojaan kolhuilta ja pitkäkyntisiltä
- olet selvittänyt puhelinoperaattorisi toiminnan ja sen kustannukset kohteessa
- mikäli kannat tietokoneita mukanasasi, olet ottanut tietokoneestasi varmuuskopiot, joista yhden ovat työpaikallasi ja toiset mukanasasi

Matkan aikana tulee pyrkiä siihen, että

- matkatavarasi eivät jää hetkeksikään ilman valvontaa
- ilmoitat muutoksista suunnitelmassasi kotimaahan tai muulle yhteyshenkilölle
- pidät aina mukanasasi paikallista karttaa, sekä henkilötodistusta ja majoituspaikkasi osoitetta
- vältät liikkumista syrjäisillä alueilla, erityisesti pimeään aikaan
- nimesi ja osoitetietosi löytyvät matkatavaroidesi ulko- ja sisäpuolelta
- käytä vain virallisin tunnuksin varustettuja vuokraus- tai kuljetusyhtiöitä
- olet tutustunut paikallisiin liikennesääntöihin
- pysäköi valaistulle tai valvotulle alueelle ja otat arvotavarat ajoneuvosta aina mukaan

- ongelmatapauksissa ota yhteyttä paikalliseen lähetystöön ja poliisiin
- tunnet käyttämäsi liikennevälineen turvallisuus- ja pelastusohjeet
- pukeudut paikallisen käytännön ja matkan luonteen mukaisesti

5.4 Henkilöstön tietoturvallisuusohjeistus

Suomen Latu ry:n tietoturvallisuusohje on annettu erikseen ja se käydään henkilöstön kanssa lävitse vuosittain. Suomen Ladun tietohallintoyksikkö vastaa sen tekemisestä tietoliikenteen osalta ja se hyväksytään Suomen Ladun hallituksessa.

Jäsenrekisterin ja henkilörekistereiden turvallisuuteen liittyvät kysymykset ovat taloushallinto-osaston vastuulla ja niissä noudatetaan voimassa olevia määräyksiä.

5.5 Liikuntatoiminnan turvallisuus

Suomen Ladun toimintaa järjestetään sekä toistuvissa, vakiintuneissa kohteissa, että tapauskohtaisesti vaihtuvissa tiloissa tai paikoissa. Kaikista yleisötapahtumista ja tilaisuuksista, joihin kokoontuu enemmän kuin 50 henkeä tulee laatia pelastus- ja turvallisuussuunnitelma. Ohjelmalveluiksi määritellyistä toiminnoista laaditaan aina tapahtumakohtainen turvallisuussuunnitelma riippumatta osallistujamäärästä tai tapahtuman sijainnista.

Toiminto- ja lajikohtainen turvallisuus

- Jokaisesta retkestä, kurssista ja muusta toiminnosta laaditaan turvallisuussuunnitelma
- vetäjänä toimii kyseisen lajin ohjaajakurssin käynyt henkilö
- vetäjä laskee osallistujat toiminnan alussa ja huolehtii siitä, että ryhmä pysyy koossa
- osallistujien taito- ja kuntotaso tulee pyrkiä selvittämään etukäteen
- osana suurempaa tapahtumaa toteutuvien lajien tai muiden suoritteiden suunnittelussa huomioidaan päätapahtuman suunnitelmat ja järjestelyt
- olosuhteet tulee arvioida aina toimintaa käynnistettäessä ja säännöllisesti sen aikana
- ohjaajan asiantuntemuksesta lajin ja paikan suhteen tulee voida varmistua
- ohjaajalla tulee olla vähintään EA 1, mielellään EA 2, -kurssi suoritettuna
- mikäli tarpeen, osallistujille tiedotetaan jo etukäteen turvallisuusjärjestelyistä

Suorituspaikkojen ja reittien turvallisuus

Suomen Latu ry:n pelastus- ja turvallisuussuunnitelman mallirungon lisäksi erityisesti seuraavat asiat tulee tarkoin sisällyttää suunnitelmiin ja kerrata ne osallistujille tapahtuman aluksi:

- pelastusjärjestelyt suorituspaikalta tai reitin varrelta
- ensiapujärjestelyt (ensiaputaitoiset henkilöt, ensiapupakkauksien sijainti)
- yhteydenpidon järjestelyt maastosta
- sääennuste ja toiminta olosuhteiden huonontuessa
- aikataulu- ja reittisuunnitelma

Liikuntatoiminnasta ilmoittamisen käytännöt

Liikuntaryhmään tai -kurssille tulijan olisi etukäteen tiedettävä, millainen toiminta on kyseessä, minkä kuntoiselle ryhmä on tarkoitettu, kauanko harjoitus kestää, kuka sen järjestää ja ohjaa, paljonko se maksaa ja mitä maksu sisältää. Laaditaan vaikkapa seuran liikuntaryhmille mainospohja, jossa nämä asiat on jo valmiina otsikkoina.

Sovitaan keneltä saa lisätietoja ja kenelle ilmoitaudutaan. Jos kyse on lapsista, tehdään ilmoittautumislomakkeet, jonka vanhemmat täyttävät yhteystietoineen ja allekirjoittavat. Yhteystietolomakkeissa kysytään myös allergioista ja toiminnassa huomioitavista sairauksista. Lasten liikuntaryhmän tai leirin ohjaajalla on liikuntatapahtumassa nuo yhteystiedot mukanaan, jos jotain lapselle sattuisi. Osallistujien henkilötiedot ja yhteystiedot säilytetään ja hävitetään huolellisesti ja vain asianomaisilla, jotta henkilötietolakia ja yksityisyyttä kunnioitettaisiin.

Turvallisen liikuntaryhmän järjestäjän muistilista:

- ohjaajien / valmentajien hyvä osaaminen ja koulutus
- tunnetaan omat vahvuudet ja heikkoudet
- ohjaajien ensiapukoulutus ja taidot
- ensiapulaukku mukana ohjaustilanteissa
- selkeät mainokset ja etukäteisinformaatio
- hinta- laatusuhdetta mietitään
- toiminnot ja tuotteet testataan etukäteen
- osallistujien kuntotaso huomioitu
- osallistujien yhteystiedot kerätty ja säilytetty yksityisyys säilyttäen
- valitaan harjoitteet osallistujien kunto- ja taitotason mukaisesti
- verryttelään hyvin
- huomioidaan osallistujien vireystaso
- huomioidaan ryhmän koko ja liikkujien vaatima tila
- sovitaan harjoitusten pelisäännöt selkeästi
- ohjaajalla/ valmentajalla kuuluva ääni ja selkeä ulosanti, jotta ohjeet ymmärretään
- tarkistetaan harjoitustila jokaista harjoituskertaa ennen
- tarkistetaan välineiden kunto säännöllisesti ja ennen jokaista harjoituskertaa
- perehdytään harjoitustilan pelastussuunnitelmaan
- tiedetään, missä poistumistiet
- sovitaan työnjaosta ohjaajien / valmentajien kesken
- osallistujien yhteystiedot kerätään
- kerätään tiedot osallistujien allergioista/ sairauksista, jos lähdetään retkille tai leireille
- tarkistetaan tarvittavat vakuutukset
- huomioidaan vastuu- ja turvallisuuskysymykset
- ei jätetä ryhmää valvomatta
- kerrotaan ryhmälle turvallisuusasioista ja harjoitellaan poistumista
- tehdään ryhmän turvallisuus- ja pelastussuunnitelma
- turvallisuus- ja pelastussuunnitelmat päivitetään säännöllisesti

5.5.1 Ohjelmapalveluiden turvallisuus

Laki kulutustavaroiden ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta (75/2004) määrittää elinkeinonharjoittajan tai muun palveluntarjoajan velvollisuudet kuluttajapalveluksen tai kulutustavaran turvallisuuden varmistamiseksi. Lain mukaan ohjeistus koskee yhdistystä, mikäli se elinkeinon- tai toiminnanharjoittajana tarjoaa palveluita muille kuin omille jäsenilleen, mutta ohjeistus soveltuu hyvin hyödynnettäväksi myös jäsenoiminnassa. Kuluttajavirasto on koonnut kyseisen lain perusteella ohjelmapalveluiden turvallisuutta koskevat vähimmäisvaatimukset ohjeiksi ohjelmapalveluiden turvallisuuden edistämiseksi (Kuluttajaviraston julkaisusarja 9/2003: Kuluttajaviraston ohjeet ohjelmapalveluiden turvallisuuden edistämiseksi).

Kuluttajaviraston antaman ohjeen perusteella yhdistys, silloin kun se järjestää toimintaa muille kuin omille jäsenilleen, on velvollinen laatimaan toiminnastaan turvallisuusasiakirjan ja yksittäisestä retkestä, kurssista tai tapahtumasta turvallisuus- ja pelastussuunnitelman. Mikäli toiminnanharjoittajana toimiva yhdistys hankkii tapahtumaan palveluita alihankkijalta, tulee tältä vaatia ko. palvelun turvallisuusasiakirjaa.

Toiminnanharjoittajan muista lakisäätteisistä velvollisuuksista opastaa mm. Suomen Liikunta ja Urheilu ry:n Yhdistyksen turvallisuusopas.

5.6 Yleisötapahtumien turvallisuus

Muuttuvat olosuhteet, suuret osallistuja- ja katsojamäärät sekä tiivis ohjelma aiheuttavat monia haasteita tilaisuuden järjestäjälle. Tilaisuuden järjestämisestä ohjaavat useat lait ja säädökset, joiden tarkoituksena on taata jokaisen tapahtuman vaikutuspiiriin kuuluvan henkilön ja omaisuuden turvallisuus.

Pelastuslaki (468/2003) ja asetus pelastustoimesta (787/2003) määrittelevät yleisötapahtuman pelastussuunnitelmalle lakisäätöisen sisällön, mutta suunnitelma kannattaa laatia aina vähintään seuraavan asialistan mukaiseksi, jolloin se kattaa turvallisuus- ja

pelastussuunnitelmalle asetetut vaatimukset, ja toimii tehokkaammin ja laajemmin tapahtuman turvallisuuden muistilistana.

5.6.1 Pelastus- ja turvallisuussuunnitelman laadinta

Pelastus- ja turvallisuussuunnitelman runko Suomen Latu ry:n tapahtumiin:

1. Tapahtuman nimi ja luonne
2. Vastuullisen järjestäjän nimi ja yhteystiedot (myös tilaisuuden aikana toimivat)
3. Muun organisaation kokoonpano, vastualueet, johtamisjärjestelyt ja yhteystiedot
4. Suorituspaikkojen kuvaus ja ajo-ohjeet
5. Riskien hallinta
 - 5.1. Arvio osanottajamäärästä, ilmoittautuminen
 - 5.2. Toimintaan liittyvät rajoitukset
 - 5.3. Ohjaajien pätevyysvaatimukset
 - 5.4. Toimijoiden työnjako ja viestintä
 - 5.5. Tiedotus ja etukäteisohjeistus paikalle saapuville
 - 5.6. Asiakkaiden valmiudet ja terveydentila
 - 5.7. Käytettävät varusteet ja välineet
 - 5.8. Ennakoitavat vaaratilanteet ja niiden vaikutukset
 - 5.9. Tapahtumasta tai toiminnasta laadittu riskianalyysi
 - 5.10. Mahdollisten alihankkijoiden turvallisuus / laatu
6. Palo ja -pelastusturvallisuus
 - 6.1. Ennakoitavat vaaratilanteet ja niiden vaikutukset
 - 6.2. Toimenpiteet vaaratilanteiden ehkäisemiseksi
 - 6.3. Poistumis- ja suojautumismahdollisuudet
 - 6.4. Yleinen paloturvallisuus, sammutus- ja pelastusjärjestelyt
 - 6.5. Tarvittavan alkusammutus- ja pelastuskaluston varaaminen
 - 6.6. Toimintaohjeet ennakoituja onnettomuuksia ja vaaratilanteita varten
 - 6.7. Ensiapuvalmius
7. Turvallisuushenkilöstö ja sen kouluttaminen
8. Toiminta tapaturman tai onnettomuuden jälkeen
 - 8.1. Raportointi
 - 8.2. Kriisiviestinnän ohjeet
 - 8.3. Viranomaisille ilmoittaminen
 - 8.4. Jälkihoito
9. Ravinto- ja hygieniaoikeisto (ruokailut, wc-tilat, ilmoitus kunnan terveystoimistolle elintarvikkeiden myynnistä, elintarvikehygienian vastuuhenkilö)
10. Sähkö-, lämmitys-, vesi- ja muut vastaavat rakenteet
11. Järjestyksenvalvonta ja vartiointi
12. Vakuutukset
13. Tapahtuman seuranta- ja tilastointi
14. Selvitys suunnitelman saattamisesta asianomaisten tietoon
15. Liitteinä tarvittavat kartat alueesta, reiteistä sekä pelastusteiden ja eri pelastuskaluston sijainnista

Suomen Ladun järjestämistä retkistä, leireistä, kursseista ja muista vastaavista tapahtumista laaditaan aina turvallisuus- ja pelastussuunnitelma. Yhdistyksen turvallisuusasiakirja muodostaa yhdessä tapahtuman ja mahdollisen kiinteistön pelastus- ja turvallisuussuunnitelman kanssa kirjallisen rungon turvallisuustoiminnan toteuttamiseksi. Käytännössä yhdistyksen pelastus- ja turvallisuussuunnitelmat kannattaa liittää osaksi turvallisuusasiakirjaa, jolloin kaikki tärkeät turvallisuusnäkökohdat löytyvät yhdestä ja samasta dokumentista.

Pelastus- ja turvallisuussuunnitelman laadintavastuu on tilaisuuden järjestävällä taholla. Tapahtumien pelastus- ja turvallisuussuunnitelma tarkistutetaan ja hyväksytetään viimeistään kaksi (2) viikkoa ennen tapahtuman alkamisajankohtaa toimittamalla se postitse toimistolle tai sähköpostitse kunkin lajin vastuuhenkilölle Suomen Ladun toimistossa.

Suunnitelman hyväksymisestä tai korjausvaatimuksista ilmoitetaan järjestävälle taholle. Suunnitelma käydään läpi ennen tapahtuman alkua ja tarkistetaan, ovatko turvallisuusjärjestelyt hyväksytyt suunnitelman ilmoittamassa kunnossa.

Pelastus- ja turvallisuussuunnitelmasta on hyötyä vasta silloin kun se on huolellisesti ja kattavasti laadittu sekä asianmukaisesti perehdytetty kaikille asianosaisille.

5.6.2 Tapahtuman turvallisuusjärjestelyt

Varmistuaksesi tapahtuman järjestelyjen turvallisesta toteuttamisesta, tulisi ainakin seuraavien seikkojen olla kunnossa:

- pelastus- ja turvallisuussuunnitelma on vaatimusten mukaisesti laadittu, hyväksytty ja toimitettu viranomaisille, sekä perehdytetty kaikille asianosaisille
- pelastus- ja turvallisuussuunnitelman sisältö vastaa todellisia järjestelyjä
- käytettävistä kiinteistä tiloista sekä tilapäisistä teltoista tms. on vähintään esteetöntä 2 poistumistietä
- pelastustiet soveltuvat raskaille ja suurille ajoneuvoille huonollakin kelillä
- opasteet riittävän suuria ja esteettä näkyvillä myös tapahtuman käynnistyttyä
- näkyvillä paikoilla hätätilanneohjeista, joista ilmenee myös paikan nimi ja osoite
- rakennuksien käyttötarkoitusta ei ole tilaisuutta varten merkittävästi muutettu
- palavat nesteet ja kaasut säilytetään erillään lämmönlähteistä sekä elintarvikkeista ja aina näkyvästi merkittyinä
- ruokaa käsittelevillä ja valmistavilla henkilöiltä tulisi vaatia voimassa oleva hygieniapassi
- keittiövälineet ovat puhtaita, ehjiä ja toimivia
- ensiaputaitoisten henkilöiden tiedot sekä ensiapuvälineet ovat yleisesti ja helposti saatavilla
- jokaisella tulenkäsittelypaikalla on vähintään yksi alkusammutin sekä sammutuspeite
- tulenteko sallitaan vain siihen varatuilla ja osoitetuilla paikoilla
- majoitustilojen palovaroittimet sekä poistumistiet ovat kunnossa
- kokoontumistiloissa henkilökunta tietää ja tuntee poistumisjärjestelyt ja osaa opastaa tarvittaessa
- kaikki käyttävät tarvittaessa suojaimia ja turvavarusteita, kuten esimerkiksi pelastusliivejä
- tarvittaessa suoritetaan liikenteenohjausta, esimerkiksi paikoitusalueella
- jokainen tietää kuinka toimia vaara- tai onnettomuustilanteessa
- tapahtumissa ympärivuorokautinen valvonta- tai päivystystoiminta, jonka kautta toimintaa johdetaan
- alkoholinkäytöstä tapahtuma-alueella on selkeät ohjeet
- ensiapu-, info- ja päivystyspisteet ovat näkyvästi merkitty ja reitit niille on opastettu
- yleisen siisteyden ja järjestyksen noudattaminen
- **voidaan yleisesti havaita, että vahingon sattuessa valmiudet omatoimisten pelastustoimenpiteiden käynnistämiseksi ovat olemassa**

Jokaisen edellä mainitun kohdan toteutumista tulee myös valvoa tapahtuman aikana. Mikäli merkittäviä puutteita havaitaan tai muutoin vallitsee epävarmuus järjestelyjen riittävydestä, kannattaa vaaran välttämiseksi toimintaa rajoittaa ja epäroimättä pyytää ao. viranomainen paikalle tarkistamaan tilanne.

Pelastus- ja turvallisuussuunnitelma kannattaa laatia jokaiselle kurssille, retkelle ja toiminnalle, sillä se

- helpottaa ohjaajien ja toimijoiden työnjakoa
- parantaa laatua ja osallistujien tyytyväisyyttä
- ennaltaehkäisee tapaturmia ja onnettomuuksia
- auttaa toimimaan oikein, mikäli vahinko sattuu
- on seikka jota laki kuluttajatarvaiden ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta edellyttää
- pitää voida vaadittaessa esittää kunnan terveystarkastajalle ja paloviranomaiselle

6. Yleiset turvallisuus- ja toimintaohjeet

Yleiset turvallisuus- ja toimintaohjeet täydentävät Suomen Latu ry:n turvallisuus- ja toimintaohjeita.

6.1 Onnettomuustilanne- ja hätätilanne

Kuinka toimin hätä- ja onnettomuustilanteessa?

- Selvitä, mitä on tapahtunut. Älä hätäännä.
- Pelasta hengenvaarassa olevat. Siirrä loukkaantuneet turvalliseen paikkaan.
- Estä lisäonnettomuuksien syntyminen. Varoita muita.
- Tee hätäilmoitus numeroon **112**.
- Varmista loukkaantuneiden hengitys ja sydämen toiminta.
- Tyrehdytä suuret verenvuodot
- Järjestä auttajien opastaminen paikalle.
- Jatka ensiapua, kunnes omat voimasi ehtyvät tai auttajat saapuvat

Työpaikalle kopioitava Yleinen Hätätilanneohje tämän asiakirjan liitteenä.

6.2 Tapaturmat ja niistä raportointi

Tapaturmien varalta oppaalta tai muulta vastuuhenkilöltä on edellytettävä vähintään EA 1 -kurssin, mieluiten EA 2 -kurssin suorittamista. Oppaalla on aina mukanaan ensiapupakkaus, jonka sisältö tämän on tunnettava ja tarkistettava viikoittain. Täydennyksistä on ehdottomasti huolehdittava.

Seuraava ensiapupakkauksen sisällön tarkistuslista kannattaa kopioida ensiapupakkauksen yhteyteen:

• haavapyyhkeitä	• lääkehiili
• pikasiteitä	• antihistamiini
• sidetaitoksia	• sokeria
• joustosiderulla	• kortisonivoide
• haavanpuhdistusaine	• kuumemittari
• tukiside	• saksit
• kolmioliina	• pinsetit
• rakkolaastari tai keinoiho	• pihdit
• kylmävoide	• suojakäsineet
• avaruushuopa	• ensiapuohjeet
• kyypakkaus	• muistivihko ja lyijykynä

Tapaturman varalta jo toiminnan suunnitteluvaiheessa selvitetään ja kirjataan pelastus- ja turvallisuussuunnitelmaan ainakin seuraavat avun hälyttämiseen liittyvät seikat:

- matkapuhelinten kuuluvuus reitillä tai kohteessa
- avun saamisen mahdollisuudet ja vaihtoehtoiset sijainnit evakuoinnin toteuttamiseksi
- oman sijainnin selvittäminen

Oppaat ja muut vastuuhenkilöt pitävät kirjaa eri toimintoihin liittyneistä tapahtumista päivittäin. Turvallisuusasiakirjan liitteenä on raportointilomake, joka täytetään jokaisen onnettomuuden tai tapaturman jälkeen. Onnettomuus- ja tapaturmaraportit toimitetaan heti toiminnanjohtajalle ja viestintäjohtajalle.

6.3 Päihtymys- tai huumausaine-epäily työpaikalla

Mikäli epäilet, että työtoverisi on töissä päihtyneenä tai huumausaineiden vaikutuksen alaisena,

- Pyydä henkilö keskustelemaan kanssasi ja kerro epäilyksestäsi
- Kerro että on kyse kaikkien työturvallisuudesta ja että haluat varmistua hänen työkyvystään

- Mikäli voit, pyri saamaan paikalle toinen henkilö todistamaan tilannetta
- Pyydä häntä tarkistuttamaan kuntonsa välittömästi työterveyshuollossa tai terveyskeskuksessa
- Älä kuitenkaan päästä henkilöä lähtemään ajamaan ajoneuvoa
- Mikäli hän kuitenkin lähtee, kutsu paikalle poliisi ja kerro havaintosi
- Raportoi tilanteesta mahdollisimman pian esimiehellesi
- **Mikäli epäily osoittautuu aiheettomaksi**, pyydä anteeksi mutta korosta toimineesi velvollisuutesi mukaisesti. Kyseessä on perusteltu toimenpide työturvallisuuden varmistamiseksi
- **Mikäli epäily osoittautuu aiheelliseksi**, henkilön tulee lopettaa työskentely välittömästi. Yhdistyksen johto huolehtii asianmukaisista jatkotoimista tilanteen vakavuuden perusteella.

6.4 Ravinto- ja hygieniaohteisto

Hygieniaohteaminen on lakisäätöinen velvoite. Toiminnanharjoittajan on varmistuttava siitä, että elintarvikkeiden käsittelyyn tarkoitettussa tilassa työskentelevällä henkilöllä on tehtäviensä suorittamisen kannalta riittävät perustiedot elintarvikehygieniasta.

Suomen Ladun tapahtumissa elintarvikehuollossa on nimettävä vastuuhenkilö, joka on osoittanut hygieniaohteamisensa, eli suorittanut ns. *hygieniapassin*.

Lisätietoa hygieniapassin suorittamisesta löytyy osoitteesta www.elintarvikevirasto.fi/hygos. Osoitteesta löytyy myös *Elintarvikeviraston suositus elintarvikkeiden torilla ja muualla ulkona tapahtuvasta myynnistä ja valmistuksesta*, jota toiminnassa tulee lainsäädännön ohella soveltuvin osin noudattaa.

6.5 Kriisiviestintäohjeet

Suomen Latu ry:n kriisiviestinnän ohjeet

- Kriisi syntyy ennalta arvaamattomasta, vakavasta tilanteesta, joka uhkaa organisaation tai siihen kuuluvien henkilöiden olomassaoloa, terveyttä, toimintaa tai mainetta. Mahdollisia kriisitilanteita ovat esimerkiksi asiakkaiden tai henkilökunnan vakava tai kuolemaan johtanut tapaturma, ympäristökatastrofi, vakava valitus tai huomautus, ruokamyrkytys, ahdistelu, väkivalta tai ryöstö.

Toiminta kriisin sattuessa:

1. **Ensiapu tai muu tapahtuman akuutti hoitaminen** paikanpäällä
2. **Toimintakeskuksen johtaja** tai kulloinkin vastuussa oleva henkilö **hälytetään** paikalle.
3. Johtaja tai tapahtuman vastuuhenkilö soittaa **HETI** Suomen Ladun toiminnanjohtajalle (puh: xxxx xxxxx) ja selittää mitä on tapahtunut. Jos toiminnanjohtajaa ei tavoiteta, ilmoitus tehdään viestintäpäällikölle (puh: xxx xxx xxxx) tai puheenjohtajalle. Näin toimitaan vuorokauden ajasta riippumatta, mikäli kyse on vakavasta tapahtumasta. Toiminnanjohtajan tai hänen sijaisensa on tiedettävä tapahtumasta ennen tiedotusvälineitä. Toiminnanjohtaja antaa ohjeet jatkotoimista tiedotuksen suhteen.
4. **Henkilökunta ei anna lausuntoja**, eikä kommentoi mitenkään, ei asiakkaille, eikä tiedotusvälineiden edustajille. Asia ilmaistaan ystävällisesti ja kerrotaan, että tällaisten tapahtumien suhteen meillä on sovittu virallinen tiedotuskanava. Tiedotusvälineiden edustajille kerrotaan, että **kaikki lausunnot antaa toiminnanjohtaja** tai viestintäpäällikkö, kun lisätietoja tapahtumasta on hankittu. Toiminnanjohtajan kännykkänumero annetaan tai otetaan vastaan soittopyyntöjä, jotka välitetään välittömästi.
5. **Toimintaohjeet antaa toiminnanjohtaja**, hänen sijaisensa tai viestintäpäällikkö. Toiminnanjohtaja tai viestintäpäällikkö tekee tarvittaessa tapahtuneesta tiedotteen ja järjestävät tiedotustilaisuuden. Virallinen tiedotus pyritään hoitamaan avoimesti, rehellisesti ja mahdollisimman nopeasti.
6. **Johtaja laatii tapahtuneesta lyhyen raportin** (liite). Raportista tulee käydä ilmi kaikki silminnäkijät ja heidän yhteystietonsa. Raportti faksataan tai lähetetään sähköpostilla toiminnanjohtajalle ja viestintäpäällikölle HETI, korkeintaan kolmen tunnin kuluttua tapahtuneesta.

6.6. Turman jälkihoito

Yleisen käsityksen mukaan turman uhreja ovat vain siinä joko kuolleet tai loukkaantuneet ihmiset. Turman jälkihoidossa uhreina tulee huomioida myös kaikki he, joita tapahtuma on syvästi järkyttänyt. Tällaisia traumaattisen tapahtuman kokeneita eli psykologisia uhreja voivat olla esimerkiksi turman silminnäkijät, loukkaantuneiden omaiset tai tilanteessa toimineet auttajat.

Turman jälkihoidossa reagointi tulee kohdistua myös siihen mitä olisi voinut tapahtua, ei ainoastaan siihen mitä todella tapahtui.

Kriisiä läpikäydessään ihminen käy läpi seuraavat vaiheet:

- Shokkivaihe
 - psyykinen shokki, jossa mieli suojaa sellaiselta tiedolta ja kokemukselta, jota se ei pysty kestämään eikä ottamaan vastaan
 - havaintokenntä supistuu ja ajankäsitys muuttuu
 - toiminta keskittyy hengissä säilymiseen (tunteettomuus, tunnottomuus)
 - 20 % joutuu paniikkiin tai lamaantuu, jolloin oleellista turvallinen ote ja siirto sivummalle
- Reaktiovaihe
 - edellytyksenä vaaran tai uhkan ohimeno, ”tunne turvasta”
 - tietoisuus tapahtuneesta ja sen merkityksestä alkaa syntyä
 - kesto 2 – 4 vuorokautta
 - tuntemukset voimakkaita tunteita, syllisten etsintää, pelkoa, häpeää
- Käsittelevä vaihe
 - ihminen ei ole enää halukas puhumaan kuten edellisissä vaiheissa
 - keskittymisvaikeuksia, sureminen käynnistyy
 - normaalit rutiinit raskaita, niiden joustava suorittaminen kuitenkin suotavaa
- Uudelleen orientoitumisen vaihe
 - hyväksymisen kautta sopeutuminen tapahtuman tuottamiin muutoksiin
 - kiinnostus asioihin ja ihmisiin vaikka itse itseään pakottamalla
 - traumaattisesta kokemuksesta tulee tietoinen ja levollinen osa omaa itseä
 - tapahtumaa voi ajatella kokematta voimakasta ahdistusta tai surua

Kun kohtaat traumaattisen tilanteen kokeneen lähimmäisen:

- ilmaise, että tiedät mitä on tapahtunut
- kerro jollakin tavalla osanotto
- voit aina tarjota apua
- auta häntä päätöksenteossa, mikäli keskittyminen arkisiinkin seikkoihin tuottaa vaikeuksia
- puhumalla voit vähentää uhrin kokemaa häpeän tai pelon tunnetta
- muista että traumaattisen tilanteen aiheuttama ikävä mutta luonnollinen tila vaatii parantuakseen erityisesti aikaa

Mikäli tapahtuman aikana sattuu hyvin vakava loukkaantuminen tai kuolemantapaus:

- huolehditaan ensisijaisesti kaikkien tapaukseen läheisesti liittyneiden henkilöiden henkisestä ja fyysisestä ensiavusta
- tilaisuuden johtaja tai muu vastuu henkilö harkitsee tilaisuuden päättämistä
- koko osallistuva yleisö kutsutaan koolle tapauksesta ja tilaisuuden jatkosta tiedottamista varten
- muilta osin toimitaan Suomen Ladun kriisiviestintäohjeiden mukaisesti

7. Liitteet

7.1 Riskienarviointi

Riskienarviointilomakkeen täyttäminen

Työpaikan riskienhallintatoimenpiteistä keskeisin on riskien arviointi. Toimenpiteiden kohdistamiseksi oikeisiin kohteisiin tulee työpaikan ongelma- ja riskikohteet voida järjestelmällisesti paikantaa. *Arvioinnin jälkeiset riskienhallintatoimenpiteet ovat suunnittelu, toteutus ja seuranta.*

Riskienarviointilomaketta käytetään työpaikan tai -tehtävien riskien selvittämiseksi ja toiminnan turvallisuuden edistämiseksi. Riskienarviointilomake täytetään työsuojelupäällikön tai hänen nimeämänsä henkilön opastamana säännöllisesti, mutta kuitenkin niin, että työpaikan olosuhteet huomioon ottaen mahdolliset kartoittamattomat ongelma- ja vaaratilanteet ovat arvioitu heti havaitsemisensa jälkeen.

Täytä lomake seuraavalla tavalla:

1. **Täytä** lomakkeen harmaapohjaiset tunnistekentät
2. **Pohdi** toimenkuvaasi liittyviä keskeisiä **työtehtäviä ja paikkoja**, joissa niitä suoritat. **Kirjaa** mielestäsi 5 keskeisintä tehtävääsi tai toimintoa riskianalyysilomakkeen ensimmäiseen sarakkeeseen, kukin omaan ruutuunsa. *(Esimerkiksi tapahtuman johtaminen, toimistotyöskentely, liikunnan ohjaaminen, ryhmien opastaminen, ajoneuvolla liikkuminen, jne.)*
3. **Pohdi mitä vaaroja** kuhunkin kirjaamaasi tehtävään, toimintoon ja paikkaan voi liittyä. Vaarat voivat aiheutua omasta toiminnastasi tai ne voivat kohdistua toimintaasi. Käytä mielikuvitustasi! (vaarat voivat olla niin henkisiä kuin fyysisiäkin, *esimerkiksi loukkaantuminen, uupuminen, asioiden unohtaminen, virheellinen ohjeistus, puutteelliset tiedot/taidot, sopimaton aikataulu, jne.*)
4. **Kirjaa** ilmenneet **vaarat** kohdassa 2 kirjaamiesi tehtävien ja toimintojen perään niille varattuun tilaan.
5. **Pohdi ja kirjaa** lomakkeeseen vaaran tai ongelman toteutumisen pahimmat **seuraukset**. (Seurauksia voivat olla esimerkiksi *maineen menetykset, elinikäinen vamma, tulonmenetykset, menetetyt asiakkaat, kuolema, toiminnan keskeytyminen, jne.*)
6. **Pohdi** kirjaamiesi vaarojen tai ongelmien kohtaamisen **todennäköisyyttä**. **Mieti** myös, **kuinka vakavat seuraukset** niiden toteutumisella voisi olla. **Etsi** sitten alla olevasta taulukosta sopiva **arvo** arvioimasi **riskin suuruudelle ja kirjaa** se lomakkeeseen.
7. **Pohdi ja kirjaa** mielestäsi sopivat **toimenpiteet** vaaran toteutumisen estämiseksi. Pohdi erityisesti niitä vaaroja, joiden suuruuden kirjasit vähintään kohtalaiseksi.
8. **Toimita täytetty lomake** riskienhallinnan vastuuhenkilölle, joka organisoii ja laatii aikataulun toimenpiteiden toteuttamiseksi.

Riskin suuruuden arviointitaulukko

Tapahtuman todennäköisyys	Tapahtuman seuraukset		
	Vähäiset	Haitalliset	Vakavat
Epätodennäköinen	1. Merkityksetön riski	2. Vähäinen riski	3. Kohtalainen riski
Mahdollinen	2. Vähäinen riski	3. Kohtalainen riski	4. Merkittävä riski
Todennäköinen	3. Kohtalainen riski	4. Merkittävä riski	5. Sietämätön riski

Suomen Latu ry - Riskianalyysilomake

Toimipaikka:	Kohde:	Laatijat:	Päiväys:
---------------------	---------------	------------------	-----------------

Tehtävä	Riski tai ongelma	Riskin suuruus (kts. taulukko)	Seuraukset	Toimenpide-ehdotukset

7.2 Yleinen hätätilanneohje

- - - Kopioi, täydennä ja kiinnitä näkyvälle paikalle tapahtuma- tai työpaikalle - - -

KAIKISSA HÄTÄTILANTEISSA

1. Soita yleiseen hätänumeroon 112
2. Kerro mitä on tapahtunut ja missä
3. Vastaa sinulle esitettäviin kysymyksiin
4. Noudata hälytyskeskuksen antamia ohjeita
5. Lopeta puhelu vasta, kun saat luvan
6. Jos tilanne tapahtumapaikalle oleellisesti muuttuu hätäilmoituksen jälkeen, ilmoita siitä hälytyskeskukseen

Tämän paikan tarkka osoite on _____

Havaittuasi onnettomuus- tai vaaratilanteen muista aina myös

- tarkistaa loukkaantuneiden tila ja antaa ensiapua
- varoittaa muita
- jakaa tehtäviä toiminnan tehostamiseksi
- rajoittaa vahinkojen syntymistä
- huolehtia pelastusyksiköiden opastamisesta paikalle

Jokainen on velvollinen auttamaan.

7.4 Tapahtuma- / onnettomuusilmoituslomake

Suomen Latu ry

Pvm: _____

RAPORTTI TAPAHTUMASTA/ONNETTOMUUDESTA/TAPATURMASTA

Laatija: _____ pvm: _____

Laatijan yhteystiedot:

Vastuuhenkilö paikalla: _____

Mitä tapahtui? _____

Tapahtuman päivämäärä ja kellonaika: _____

Tarkka tapahtumapaikka(piirros toiselle puolelle, jos tarpeen): _____

Tapahtuman tai tapahtuman kohde: _____

Yhteystiedot: _____ Omaisat: _____

Silminnäkijät: _____

Olosuhteet tapahtumapaikalla: _____

Henkilökunta, joka oli paikalla: _____

Miten toimittiin? _____

Pelastustoimen, poliisin, ensiavun tai muun paikalle tulleen yhteystiedot:

Muuta huomioitavaa: _____

TOIMITETAAN PIKAISESTI: fax xx xxx xxx, xxxx@suomenlatu.fi JA KULLOISENKIN TAPAHTUMAN VASTUU/JOHTOHENKILÖSTÖLLE.

LIITE 2

ARVIOINTI OPINNÄYTETYÖSTÄ

Pasi Nuutinen on laatinut opinnäytetyönään Suomen Ladun turvallisuusasiakirjan touko- marraskuussa 2005 allekirjoittaneen ohjauksessa. Suomen Latu ry on 73 000 jäsenen ja 239 paikallisen jäsenyhdistyksen keskusjärjestö, jonka tehtävänä on edistää ulkoilua, retkeilyä ja terveysliikuntaa Suomessa.

Turvallisuusasiakirjan laadintatyö aloitettiin suunnittelupalaverilla, jonka jälkeen järjestettiin henkilöstölle informaatiotilaisuus. Aineistoa asiakirjaa varten koottiin haastatteluilla, tapahtumissa havainnoimisella sekä kyselylomakkeella.

Pasi Nuutinen esiintyi asiantuntevasti ja vakuuttavasti, keräsi tietoutta järjestelmällisesti sekä huomioi saadun palautteen asiakirjan työstövaiheessa.

Suomen Ladun turvallisuusasiakirjan tavoitteen oli laatia juuri tämän organisaation toimintaa tukeva ja sen turvallisuuskulttuuria kehittävä työkirjamainen opus. Haasteena oli toiminnan monipuolisuus, monimuotoisuus ja hajanaisuus.

Pasi Nuutisen laatima asiakirja ja erityisesti sen liitteenä olevat toimintamallit - ja lomakkeet palvelevat erinomaisesti Suomen Ladun tapahtumien tekijöitä. Asiakirja kehittää työpaikan turvallisuuskulttuuria ja opastaa henkilöstöä tarkistamaan toimintoja onnettomuuksia ennaltaehkäisevästi.

Haasteisiin, tavoitteisiin ja käytettävissä oleviin resursseihin nähden arvioin lopputuloksen olevan kiitettävän.

Helsingissä 16. marraskuuta 2005

Sirpa Arvonen
viestintäpäällikkö

SUOMEN LATU

SUOMEN LATU RY * Fabianinkatu 7, 00130 HELSINKI

* Puh. (09) 170 101 ** Fax (09) 663 376 *

* E-mail etunimi.sukunimi@suomenlatu.fi * <http://www.suomenlatu.fi> *